

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Zuzana Hanušová

REKOGNICE

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: **doc. JUDr. Zdeněk Konrád, CSc.**

Katedra: **Trestního práva**

Datum vypracování práce: **březen 2014**

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17.3.2014

.....
Zuzana Hanušová

Poděkování

Děkuji panu doc. JUDr. Zdeňku Konrádovi, CSc. za vedení a konzultaci této diplomové práce.

V Praze dne 17.3.2014

.....
Zuzana Hanušová

Obsah:

Úvod	1
1 Obecně teoretické východiska	2
1.1 Vymezení pojmu rekognice	2
1.2 Psychologické základy rekognice	3
1.3 Historický vývoj rekognice u nás od roku 1873	5
1.4 Právní úprava rekognice u nás	8
2 Vztah rekognice k jiným kriminalistickým metodám	14
2.1 Vztah rekognice a výslechu	14
2.2 Vztah rekognice a konfrontace	15
2.3 Vztah rekognice a vyšetřovacího experimentu	16
2.4 Vztah rekognice a rekonstrukce	17
2.5 Vztah rekognice a prověrky výpovědi na místě	17
3 Druhy rekognice a jejich zvláštnosti	19
3.1 Rekognice živých osob podle funkčních znaků	20
3.2 Rekognice mrtvol in natura	21
3.3 Rekognice osob podle fotografie	23
3.4 Rekognice věci in natura	26
3.5 Skrytá rekognice	27
3.6 Prázdňá rekognice	29
4 Subjekty a objekty rekognice	31
5 Obecné zásady provedení rekognice osob	34
5.1 Podobnost přivzatých osob s osobou poznávanou	37
5.2 Počet přivzatých osob	38
5.3 Otázka povinnosti obviněného zúčastnit se rekognice	40
5.4 Zákaz změny vzhledu poznávané osoby	44
5.5 Nezúčastňená osoba	45
5.6 Oddělenost rekogničních aktů	46
6 Příprava rekognice	48
6.1 Obsahová příprava rekognice	48
6.1.1 Analytická fáze obsahové přípravy	49
6.1.2 Syntetická fáze obsahové přípravy	50
6.2 Organizační příprava rekognice	51
7 Taktika rekognice	53
7.1 Rekognice jako neodkladný a neopakovatelný úkon	53
7.2 Vady rekognice	56
8 Dokumentace a hodnocení průběhu a výsledků rekognice	61
Závěr	64
Seznam použitých zkratk	66
Seznam použité literatury a pramenů	67
Příloha 1	71
Příloha 2	72
Abstrakt	73
Abstract	75
Klíčová slova	76
Key words	76

Úvod

Diplomová práce se zabývá rekognicí jako významnou samostatnou kriminalistickou metodou identifikace. Rekognice je jedním z významných důkazních prostředků, o kterou je mnohdy opřeno celé dokazování v trestním řízení. Na první pohled se může zdát, že rekognice je nenáročným úkonem trestního řízení, ale při hlubším zkoumání této problematiky vychází najevo, že provedení rekognice v sobě ukrývá mnohá úskalí. Stále se lze často setkat s rekognicí stíženou vadami. Je velmi důležité věnovat zvýšenou pozornost tomu, aby při provádění rekognice byla dodržena všechna zákonná ustanovení, v opačném případě by mohlo dojít k jejímu zmaření a následné nepoužitelnosti jako důkazu v trestním řízení.

Téma diplomové práce jsem si zvolila s ohledem na významnost rekognice jako důkazního prostředku a zároveň proto, abych se blíže seznámila s její problematikou, neboť jsem se rekognice v minulosti několikrát sama účastnila jako nezúčastněná osoba.

Cílem diplomové práce je charakteristika úkonu rekognice z hlediska trestního práva procesního, ale také z hlediska kriminalistiky. Dále jsem se zaměřila na seznámení s přípravou, průběhem a hodnocení rekognice. Zabývala jsem také otázkou povinnosti obviněného se zúčastnit rekognice a otázkami podobnosti vzhledu osob ztotožňovaných i přivzatých, jakož i problematikou pochybení při přípravě a provedení rekognice.

Ke zpracování této diplomové práce jsem si zvolila metodu analýzy literárních pramenů, přičemž jsem čerpala z odborných monografií, učebnic, článků v odborné literatuře, některých soudních rozhodnutí a ustanovení § 104b trestního řádu.

Diplomová práce je dokončena k právnímu stavu ke dni 17. března 2014.

1 Obecně teoretická východiska

Rekognice je známá a používaná již několik století. Její výhoda spočívá na velmi jednoduchých základech. Rekognice je jedním z nejstarších důkazních prostředků, které byly využívány k prokázání viny obviněného. Znovupoznání ztotožňované osoby bylo často jediným důkazním prostředkem, jehož existence přispěla k potrestání pachatele trestného činu. Z počátku byla rekognice prováděna bez nějaké zvláštní právní úpravy a závazných pravidel provedení.

Na problematiku rekognice je nutno nahlížet z více hledisek, a to zejména z hlediska kriminalistického, psychologického a trestně procesního.

Rekognici lze chápat jako formu kriminalistické identifikace objektů, která se využívá k objasnění kriminalisticky významné události. Pro kriminalistickou praxi je relevantní zjištění totožnosti určité osoby, zvířat či předmětů. Rekognice se využívá tehdy, jestliže existuje osoba, která v určité situaci ztotožňovaný objekt vnímala, a zůstal jí v paměti zachován obraz tohoto objektu.

1.1 Vymezení pojmu rekognice

„Rekognice pochází z latinského původu (recognitio). Recognitio lze přeložit do českého jazyka jako opětovné seznání nebo (roz)poznání, případně uznání či stvrzení.“¹

Rekognice patří k formám kriminalistické identifikace, která je založena na psychickém procesu znovupoznání. Podstata rekognice spočívá v opětovném poznání dříve vnímaného objektu s cílem identifikovat daný objekt. Z pohledu trestního práva se jedná o zvláštní způsob dokazování, o specifický procesní úkon.

M. Němec charakterizuje rekognici následovně: „Rekognice je samostatnou metodou kriminalistické praktické činnosti, která spočívá v identifikování (ztotožňování) nějaké osoby nebo věci znovupoznáním poznávající osobou.“²

Podobně rekognici definuje i J. Straus: „Kriminalistická rekognice je specifická metoda kriminalistické praxe spočívající v opětovném poznání dříve vnímaného objektu poznávající osobou s cílem ztotožnit (identifikovat) předváděný objekt.“³

¹ *Ottův slovník naučný*, I. díl. Praha: Nakladatel a vydavatel J.Otto, 1888, s. 457.

² NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. 1.vyd. Praha : Eurounion, 2004, s. 286.

Dle mého názoru nejvýstižnější definici rekognice uvádí Z. Konrád: „Rekognice je metoda kriminalistické praxe (v trestním řízení procesní úkon) využívající, v procesu identifikace kriminalisticky významných objektů, schopnosti člověka znovu poznat předváděný objekt na základě paměťové stopy, podpořené asociací identifikačních vlastností zkoumaných objektů.“⁴ Tato definice zahrnuje veškeré pojmové znaky, zahrnuje i psychologickou stránku procesu, tím se výrazně odlišuje od definic ostatních citovaných kriminalistů, které mi přijdou v daném směru neúplné.

Hlavním smyslem rekognice je, aby poznávající osoba identifikovala konkrétní osobu nebo věc, jejíž ztotožnění je důkazně relevantní. Poznávající osoba tak činí na základě skutečností, které sama bezprostředně vnímala svými smysly.

Cílem rekognice je buď zjištění totožnosti dříve vnímaného objektu, nebo vyloučení objektů, které dříve vnímány poznávací osobou nebyly. Pro hodnocení závěrů plynoucích z rekognice jsou významné jak pozitivní, tak negativní výsledky rekognice. Důležité je poznamenat, že rekognice se neprovádí, jestliže by její provedení bylo neúčelné.

Subjektem rekognice je především poznávající osoba nebo též může být označována jako poznávající svědek. Objektem rekognice jsou osoby, zvířata i věci, jejichž ztotožnění je pro průběh trestního řízení relevantní. Problematiku subjektu a objektu rekognice podrobně rozeberu v následujících kapitolách.

1.2 Psychologické základy rekognice

Pro správné provádění rekognice je nezbytné poznání a pochopení psychologické podstaty rekognice.

Psychologickým základem rekognice je znovupoznání dříve vnímaného objektu. „Termínem znovupoznání se označují psychofyzilogické procesy, probíhající v mozku člověka, které umožňují zapamatování dříve vnímaného, vybavení dříve vnímaného objektu a srovnání vybavené představy s momentálním vjemem předváděného objektu.“⁵ Proces znovupoznání je vrcholící fází komplexu psychologických jevů, které znovupoznání doprovázejí. Takovými jevy jsou zejména počítky, představy, pozornost,

³ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s.155.

⁴ KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 26.

⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, *Kriminalistika*. 2.přepřac. a dopl. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 345.

myšlení, vnímání či emoce poznávající osoby, které ovlivňují formování myšlenkového obrazu objektu.

Znovupoznání je uskutečnitelné jen při opětovném vnímání téhož objektu. Poznávající osobou může být pouze osoba, která poznávaný objekt bezprostředně vnímala svými smysly. Zde je podstatný rozdíl od vyslychané osoby, neboť ta může vypovídat o okolnostech události, o nichž se dozvěděla zprostředkovaně od třetích osob.

Rekognici lze realizovat jen tehdy, jestliže jsou v paměti poznávající osoby uchovány paměťové stopy. Paměťovou stopu lze definovat jako myšlenkový obraz dříve a bezprostředně vnímaného objektu s jeho podstatnými i specifickými identifikačními vlastnostmi a znaky. „Znovupoznávaný (ztotožňovaný) objekt musí mít takové identifikační znaky, které umožňují poznávacímu subjektu jejich vnímání, zapamatování vnímaného, vybavení si dříve vnímaného objektu a srovnání této představy, zafixování v paměťové stopě, s odrazem objektu vnímaného subjektem rekognice v jejím průběhu.“⁶

Paměťové stopy vznikají prostřednictvím lidských smyslů, lze je rozdělit na sluchové, zrakové, čichové, hmatové a chuťové. Základní impulz pro vytvoření paměťové stopy je vjem. Nezbytné je poznamenat, že vnímání není prosté kopírování prvků objektu a jejich mechanické uložení v paměti. Vnímání je složitý kognitivní proces, kdy podněty přicházející ze smyslového ústrojí jsou mozkiem selektovány a interpretovány. Lidskými smysly je vnímán pouze obraz objektu nebo relevantní události, které si jedinec dotváří až v mozku na základě svých zkušeností uložených v dlouhodobé paměti. Utváření paměťových stop zásadně ovlivňují vlastnosti člověka, mají vliv zejména na schopnost vnímání, zafixování, vybavení a reprodukci informací. Podstatné je poznamenat, že každá osoba vnímá stejný obraz jinak, zejména bych poukázala na detaily vnímaného obrazu. Vnímání, a tak i samotné vytváření paměťové stopy, může být poznamenáno pocitem frustrace, bezmoci a ohrožení z kriminalistické události. Následkem těchto pocitů je určitá chybovost ve vnímání, která se promítá do kvality vytvořených paměťových stop.

Kriminalista vedoucí rekognici vždy stojí před problémem, jak zhodnotit výsledky znovupoznání, neboť znovupoznání jako psychický proces poznávající osoby nemůže být bezprostředně kontrolováno. Domnívám se, že kriminalista by měl mít

⁶ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 155-156.

znalosti o psychickém procesu znovupoznání a uplatnit je zejména při přípravě a hodnocení výsledků rekognice.

1.3 Historický vývoj rekognice u nás od roku 1873

Historické počátky rekognice jsem se pokusila zmapovat v mnou zkoumaném období, pro jehož počátek jsem si záměrně zvolila rok 1873, neboť v daném roce byla česká země včleněna pod rakouskou monarchii. Základem právní úpravy tehdejší doby byl zákon č. 119/1873 ř.z., trestní řád, který byl v Československé republice platný do roku 1950. Proces identifikace osob a věcí poznávající osobou v trestním řízení byl dříve nazýván termínem agnoskace či agnoskování. Ovšem pojmem agnoskace byl označován široký okruh úkonů v trestním řízení než jen rekognice. Zákonodárci byla naznačena právní úprava rekognice v kapitole XIII zákona č. 119/1873 ř.z. Rekognice byla systematicky řazena do kapitoly o výslechu svědků, jako vyšetřovací úkon byla upravena společně s konfrontací v ustanovení § 168 trestního řádu:

§ 168

Nastane-li potřeba, aby svědek seznal osoby nebo věci, buďtež mu příhodným způsobem představeny nebo předloženy; prvé však buď svědek vybídnut, aby je zevrubně popsal a rozeznávací známky jich pojmenoval.

Byli-li by svědkové v seznání svém o důležité věci mezi sebou na rozdíl, může soudce vyšetřující učiniti, aby byli sobě v oči postaveni.

Vůbec nemá se více osob zároveň v oči stavěti než dvě. Osoby v oči postavené buďtež o každé okolnosti, v příčině kteréž se mezi sebou nesrovnávají, zvláště o sobě slyšeny a odpovědi obapolné protokolem zapsány.

Z dané zákonné úpravy usuzuji, že identifikace osob a věcí v trestním řízení byla brána jako forma výslechu, jako konfrontace, při které byla poznávající osoba nejprve vyslechnuta k popisu osoby či věci s uvedením zvláštních identifikačních znaků, po té byla poznávající osobě představena nebo předložena výhradně poznávající osoba či věc. Z. Konrád dospěl ve své práci k závěrům, že tato metoda byla dosti sugestivní ze strany

kriminalistů.⁷ Jestliže poznávající osobě byla představena ke znovupoznání pouze jedna osoba, mohla poznávající osoba snadno podlehnout okolnostem a označit představovanou osobu za pachatele trestného činu, ač by v případě představení osob ve skupině (jak je dnes vyžadováno podle moderní úpravy) jen těžko tuto osobu označila. Podstatným nedostatkem právní úpravy bylo nezakotvení povinnosti předvedení poznávaných osob ve skupině, aby mohlo být uplatněno znovupoznání na základě vybavené paměťové stopy. Tento názor sdílejí i doboví kriminalisté, proto jsou zde pokusy o přetvoření metodiky, aby nedocházelo k omylům při vizuální identifikaci osob. Pro názornost již v roce 1938 R. Košťák napsal v učebnici pro kriminalisty metodiku pro poznávání nezletilými, kde poukázal na nutnost představovat poznávanou osobu ve skupině osob: „Jde-li o konfrontaci k znovupoznání osoby, nemá být dítě stavěno oné osobě tváří v tvář, poněvadž by snadno podlehlo jejímu vlivu (třeba jen pohledem). Rovněž nesmí být dítěti ukázána jediná osoba s otázkou, zda v ní poznává osobu hledanou. To by bylo jednáním sugestivním. Dítěti musíme představití najednou několik osob a žádati, aby vyhledalo osobu, která přichází v úvahu.“⁸

Další vývoj právního institutu rekognice byl poznamenán přijetím nového trestního řádu, a to zákonem č. 87/1950 Sb., trestní řád, který vstoupil v účinnost 1.8.1950 v Československé republice. Identifikace osob a věcí v trestním řízení upravovala ustanovení § 113 odst. 2 TrŘ a § 94 odst. 2 TrŘ. Ustanovení § 113 odst. 2 TrŘ upravovalo identifikaci osob a věcí poznávajícím svědkem následujícím způsobem: „*Má-li se výsledkem zjistit totožnost nějaké osoby nebo věci, vyzve prokurátor svědka, aby ji popsal, teprve pak mu má být osoba nebo věc ukázána*“. Obdobná úprava je použita i v ustanovení § 94 odst. 2 TrŘ pro identifikaci osob a věcí obviněným.

Tyto úkony byly zákonodárcem označeny již v nadpisu příslušného ustanovení jako výslech a jsou za výslech i považovány. Obdobně jako v předchozí úpravě je zde v jednotném čísle zakotveno „...osoba nebo věc ukázána (...)“, z čehož je patrné, že byl představován pouze jeden objekt ke znovupoznání. Oproti minulé právní úpravě tak nedošlo ke změně a znovu zde mohlo docházet k nepřesnostem a omylům, které jsem

⁷ KONRÁD, Zdeněk. K procesu konstituování rekognice jako metody kriminalistické praxe a procesního úkonu v českém trestním řízení. *Kriminalistika*, 2008, č. 3, s. 178-187.

⁸ KOŠŤÁK, Rudolf. *Učebnice pátrací taktiky*. Praha: Nakladatel a vydavatel Rudolf Košťák, 1935, s. 245.

naznačila výše. I přesto, že toto bylo kritizováno již v první polovině dvacátého století řadou kriminalistů, zákonodárce kritiku ustanovení identifikace osob a věcí nereflektoval.

Reakci zákonodárců přinesl zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, který nově upravoval postup při zjišťování totožnosti osob a věcí v ustanoveních § 110 odst. 3 tr.ř. a §102 odst. 3 tr.ř.. Stejně jako v předchozí úpravě byla identifikace osob a věcí zvlášť upravena pro obviněného a zvlášť pro svědka. Sice byla identifikace osob a věcí poznávající osobou stále považována za výslech, ale právní úprava rekognice se začala výrazně odlišovat od jiných úkonů v trestním řízení, neboť byl zakotven nový požadavek, aby poznávaný objekt byl ukázán mezi několika osobami nebo věcmi stejného druhu. Jestliže jazyk zákonodárce hovoří v množném čísle mezi několika osobami a věcmi, mám za to, že počet objektů ve skupině nesměl klesnout pod dva. Touto změnou se provedení rekognice výrazně přiblížilo současným zákonným požadavkům na provedení identifikace osob a věcí poznávající osobou. Tímto byl procesní úkon oproštěn od omylů a sugestivních tendencí.

Do počátku sedmdesátých let nenapsal nikdo žádné ucelené dílo, které by obsáhlo všechny dosud známé poznatky o rekognici. Jedním z prvních autorů, který shrnul dosavadní poznatky týkající se rekognice do uceleného díla, je M. Protivínský. Mezi jeho nejvýznamnější monografie v této oblasti patří „Rekognice v přípravném řízení“ (rok 1971) a „Teorie a praxe dokazování v trestním řízení znovupoznáním osob a věcí“ (rok 1986). Těmito pracemi byly položeny základy konstituování rekognice jako metody kriminalistické praxe a samostatného procesního úkonu. M. Protivínský ve výše uvedených pracích podával návrhy de lege ferenda na zákonnou úpravu rekognice, tyto návrhy však zákonodárci dlouhá léta nebrali v potaz.

Současný trestní řád byl přijat zákonem č. 141/1961 Sb. V trestním řádu, který nabyl účinnosti 1.1.1962 a je dosud platný, nebyla od počátku rekognice upravena v samostatném ustanovení, ale pouze ve vztahu k obviněnému v ustanovení § 93 odst. 2 a § 103 TR, které rekognici pokládalo za zvláštní druh výslechu. Ustanovení § 93 odst. 2 TR zní:

§ 93 odst. 2

Má-li se výsledkem zjistit totožnost nějaké osoby nebo věci, vyzve se obviněný, aby ji popsal; teprve pak mu má být osoba nebo věc ukázána, a to zpravidla mezi několika osobami nebo několika věcmi téhož druhu.

S tímto strohým textem si praxe vystačila 40 let, ačkoliv byla zákonem opomenuta úprava pravidel provedení rekognice. S ohledem na to, že rekognice je považována za významný důkazní prostředek, pravidla pro provádění rekognice byla postupně doplňována judikaturou soudů a instrukcemi státních zastupitelstev. Po tuto dobu byla rekognice stále považována za zvláštní druh výslechu.

Velkou novelou trestního řádu přijatou zákonem č. 265/2001 Sb., která vstoupila v platnost 31.7.2001, je rekognice upravena již jako zvláštní způsob dokazování v ustanovení § 104b TR, který již obsahuje komplexní požadavky na provedení toho procesního úkonu.

1.4 Právní úprava rekognice u nás

Rekognice je upravena v hlavě páté, oddílu třetím s názvem Některé zvláštní způsoby dokazování v ustanovení § 104b zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Trestní řád upravuje rekognici následovně:

§ 104b

Rekognice

(1) Rekognice se koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost. K provádění rekognice se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna.

Odstavec první vyjadřuje podstatu rekognice, cíl, okruh osob, které se rekognice účastní. Věta druhá stanovuje povinnost provedení rekognice za účasti osoby, která nemá žádný vztah k věci. Trestní řád rekognici uznává jako identifikační úkon a určuje okruh poznávajících osob, jež mohou být pouze osoby v procesním postavení podezřelý, obviněný nebo svědek.

(2) Podezřelý, obviněný nebo svědek, kteří mají poznat osobu nebo věc, se před rekognicí vyslechnou o okolnostech, za nichž osobu nebo věc vnímali,

a o znacích nebo zvláštnostech, podle nichž by bylo možno osobu nebo věc poznat. Osoba nebo věc, která má být poznána, jim nesmí být před rekognicí ukázána.

Odstavec druhý vyjadřuje, že rekognice probíhá ve dvou fázích. Ve fázi první je nejprve poznávající osoba vyslechnuta o okolnostech, za kterých poznávanou osobu nebo věc vnímala, o znacích či zvláštnostech, podle nichž by osobu nebo věc znovu poznala. V případě, že by nebyla dodržena věta druhá, rekognice by byla stižena neodstranitelnou vadou a její výsledek by nemohl být použit jako důkaz v trestním řízení.

(3) Má-li být poznána osoba, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Osoba, která má být poznána, se vyzve, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby. Jestliže osoba má být poznána nikoliv podle svého vzezření, ale podle hlasu, umožní se jí, aby hovořila v libovolném pořadí mezi dalšími osobami s podobnými hlasovými vlastnostmi.

Odstavec třetí vymezuje postup při rekognici osoby in natura. Nařizuje orgánům činným v trestním řízení předvést ztotožňovanou osobu ve skupině přivzatých osob, jejichž počet nesmí klesnout pod tři, za podmínky podobného vzhledu těchto osob. Skupina osob, mezi něž je zařazena ztotožňovaná osoba se nesmí odlišovat zejména věkem, vzrůstem, úpravou vousů, úpravou a barvou vlasů či oblečením. Tímto pravidlem má být dosaženo toho, aby ztotožňovaná osoba byla poznána podle znaků a vlastností, které poznávající osoba sama vnímala svými smysly, nikoli aby byla ztotožňovaná osoba poznávána nahodile metodou pokus omyl.

(4) Není-li možno ukázat osobu, která má být poznána, rekognice se provede podle fotografie, která se předloží podezřelému, obviněnému nebo svědkovi s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob. Tento postup nesmí bezprostředně předcházet rekognici ukázáním osoby.

Odstavec čtvrtý přináší možnost konání rekognice podle fotografií, i zde platí pravidla uvedená v odstavci třetím, tedy že ztotožňovaná osoba musí být ukazována ve skupině nejméně dalších tří osob, které se příliš neodlišují. Fotografie by měly zachycovat především obličej, aby poznávající osoba mohla lépe poznat ztotožňovanou

osobu. Připouští se ukázání fotografií, jak v papírové tak elektronické podobě. Větou druhou má být garantována objektivita a důkazní hodnota rekognice. Zákonodárce zde zakazuje jen bezprostřední návaznost rekognice in natura po rekognici podle fotografií. Aby poznávající osoba nepoznávala osoby při rekognici in natura pod dojmem z fotografie. Zákon už ale neuvádí, jaký časový úsek má být mezi provedení rekognice podle fotografie a konáním rekognice in natura zachován. Mám za to, že ani soudní praxe jasně nevymezila, o jak velký časový úsek by se mělo jednat. Osobně bych se přiklonila k tomu, že by prodleva mezi rekognicí podle fotografie a rekognicí in natura by měla být nejméně jeden měsíc. Domnívám se, že za dobu jednoho měsíce lze tvrdit, že poznávací osoba by neměla být přímo ovlivněna ukázanými fotografiemi.

Jsem toho názoru, že rekognice osob na základě fotografií, by se měla provádět také v případě, že poznávaná osoba výrazněji změnila svůj vzhled. Za podstatné změny považuji zejména pozměněné ty znaky, o kterých poznávající osoba vypověděla ve své předchozí výpovědi, že je ztotožňovaná osoba má. Pokud si například poznávaná osoba nechala ostříhat, obarvit vlasy, případně oholit vousy, pak není možné, aby mohla být znovu poznána. Avšak tato rigidní úprava odstavce čtyři povoluje provedení rekognice podle fotografií, jen není-li možno ukázat osobu, která má být poznávána. Podle mého návrhu by případná novelizace toho odstavce mohla být doplněna o dovětek: „ (...) nebo jestliže tato osoba výrazně pozměnila svůj vzhled.“

(5) Má-li být poznána věc, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi ve skupině věcí pokud možno téhož druhu.

Obdobně jako u rekognice osob se počítá i s provedením rekognice věci, kde věc je ukázána ve skupině, tak aby byla umožněna individuální identifikace věci, jestliže by věc nešla odlišit od jiných věcí téhož druhu, rekognice věci by neměla smysl. Zákonná formulace „pokud možno téhož druhu“ mi připadá poněkud nešťastná, dřívější úprava trestního řádu zákona č.141/1961 Sb. z roku 1961 zcela vylučovala použití odlišných věcí při rekognici věcí, starší úprava využívala slov „věc stejného druhu“. Dnešní úprava rekognici věci nezpřesnila, pouze zaobalila pravidlo provedení rekognice věci pod obecnou formuli. S ohledem na podobnost s rekognicí osob, mám za to, že počet přivzatých věcí ve skupině by neměl klesnout pod tři.

(6) Pro rekognici jinak platí ustanovení o výpovědi obviněného a svědka.

Rekognice byla do doby zakotvení speciálního ustanovení § 104b TŘ považována za zvláštní formu výslechu.⁹ Obdobně i autoři komentáře k trestnímu řádu vychází stále z tvrzení, že rekognice je zvláštním způsobem výslechu.¹⁰ Otázkou zůstává, kdo by měl být při rekognici vyslýchán? Zda rekognice byla považována za zvláštní formu výslechu poznávající či poznávané osoby. „V polském trestním procesu je rekognice chápána jako zvláštní forma výslechu specifická v tom, že výpověď nebo vysvětlení se koncentruje na osobu nebo věc, která má být znovupoznána.“¹¹ Podle mého názoru účast poznávající ani poznávané osoby na rekognici nelze ani zdaleka stavět na roveň s výslechem, byť jako jeho zvláštní formou. Domnívám se, že považování rekognice za zvláštní druh výslechu je nepochopení dosažené úrovně poznání problematiky rekognice.

Odstavec šestý odkazuje na obecné ustanovení o výpovědi obviněného a svědka, upravuje práva a povinnosti subjektu a objektu rekognice, zároveň odkazuje na pravidla pro vyhotovení protokolu. Tento odstavec upravený trestním řádem shledávám značně problematickým, neboť v praxi jsou často poznávající a poznávaná osoba nesprávně poučovány. Myslím si, že zákonodárce pochybil, když v ustanovení §104b TŘ neupravil otázku poučování o právech a povinnostech subjektu a objektu při provedení rekognice, ale situaci vyřešil pouhým odkazem na obecná ustanovení o výpovědi obviněného a svědka, čímž zkomplikoval situaci orgánu, který rekognici provádí. V praxi se tak může stát, že například poznávaná osoba je poučena o tom, že se nemá povinnost se zúčastnit rekognice, což zcela odporuje smyslu tohoto úkonu. De lege ferenda bych doporučila nezbytně upravit konkrétně poučení o právech a povinnostech poznávající a poznávané osoby při provedení rekognice a nespokojit se pouze s odkazem na jiná ustanovení trestního řádu. Zejména bych poukázala na nezbytnou úpravu práv a povinností poznávané osoby, neboť mnohdy jsou zcela opomíjeny a na poznávanou osobu se hledí jako na bezprávnou osobu, což podle mého názoru není správné.

(7) Podle povahy věci lze rekognici provést tak, aby se poznávající osoba bezprostředně nesetkala s poznávanou osobou. Provádí-li se rekognice

⁹ Srov. STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 157.; KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 31.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac.vyd. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 1540.

¹¹ GRUZA, Ewa a Jan MUSIL. Rekognice v polském právu procesním. *Československá kriminalistika*. 1988, č. 3, s. 280.

za účasti osoby mladší než osmnáct let, užije se přiměřeně § 102. Rekognici za přítomnosti svědka, jehož totožnost se utajuje z důvodů uvedených v § 55 odst. 2, lze za podmínek utajení jeho podoby a osobních údajů provést, pokud je svědek poznávající osobou.

Odstavec sedm stanovuje pravidla pro účast osoby mladší osmnácti let bez ohledu na to, zda jde o osobu poznávající či poznávanou, je nutno respektovat omezení vyplývající z ustanovení § 102 TŘ. V daném případě je nutno k provedení rekognice přibrat orgán sociálně- právní ochrany dětí nebo jinou osobu mající zkušenost s výchovou mládeže stejně jako u výslechu osoby mladší osmnácti let. Zákonná formulace slov „užije se přiměřeně § 102“ vychází z toho, že pravidla stanovená v § 102 TŘ budou užity beze změn, pakliže provedení rekognice za přítomnosti osoby mladší osmnácti let nevyžaduje odchylný přístup. Dále odstavec sedm zakotvuje zákonnou možnost provedení skryté rekognice, kdy se ztotožňovaná osoba nemusí přímo setkat s poznávající osobou.

(8) Po provedení rekognice se podezřelý, obviněný nebo svědek vyslechnou znovu, je-li třeba odstranit rozpor mezi jejich výpovědí a výsledky rekognice.

Odstavec osm upravuje výslech poznávající osoby po provedení rekognice. Jedná se o obligatorní postup, jestliže byl zjištěn rozpor mezi dřívější výpovědí a výsledky rekognice. Při dodatečném výslechu by měla být poznávající osoba upozorněna, že mezi její předchozí výpovědí a výsledky rekognice se nachází rozpory. Výslech by měl být veden k objasnění příčin rozporů, objasnění rozporů a následné odstranění existujících rozporů.

Úprava rekognice v trestním řádu vykazuje dle mého názoru určité nepřesnosti, je neúplná a není vždy dostatečně jasná. Jak jsem již výše předestřela, nejasnosti v úpravě shledávám v ustanovení § 104b odst. 4 TŘ, neboť není přesně stanoveno, jaký časový úsek má být mezi provedení rekognice podle fotografie a konáním rekognice in natura zachován. Neúplnost spatřuji zejména v tom, že zákonná ustanovení § 104b TŘ neupravuje povinnost účasti poznávané osoby na rekognici nebo otázky zákazu úpravy či změny vzhledu dané poznávané osobě. Dále mi v zákonné úpravě chybí znění, jak má být poučen objekt rekognice, což v praxi vede často k problémům.

Postrádám také otázku povinnosti strpět provedení úkonu, zejména povinnost poznávané osoby v průběhu rekognice promluvit.

2 Vztah rekognice k jiným kriminalistickým metodám

Rekognice má celou řadu společných rysů s výslechem a dalšími zvláštními způsoby dokazování, kterými jsou konfrontace, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. Všechny tyto kriminalistické metody se ve vyšetřovací praxi využívají již desítky let. Zvláštní způsoby dokazování jsou upraveny v § 104a - §104e TŘ. V praxi často dochází k jejich zaměňování, případně směšování.

2.1 Vztah rekognice a výslechu

Rekognice považována za samostatnou metodu kriminalistické praktické činnosti, respektive za samostatný úkon, který se podstatně odlišuje ve srovnání s výslechem. Rozdíly mezi rekognicí a výslechem jsou patrné zejména na psychologické podstatě, která je zcela rozdílná, podstata výslechu spočívá v reprodukci dříve vnímaného, naproti tomu u rekognice je podstatou znovupoznání.

Další odlišností rekognice od výslechu je, že nemůže být provedena bez nového vnímání objektu, pokud například svědek ztratí zrak, rekognici nelze provést podle zraku, ač v mysli svědka je uchována paměťová stopa.

Na rozdíl od výslechu je u rekognice úzce vymezený cíl, kterým je ztotožnění objektu. Dalším podstatným rozdílem je v zásadě neopakovatelnost úkonu rekognice oproti výslechu, naproti tomu výslech je možné opakovat či doplňovat. Odlišnost také shledávám v tom, že rekognici v jejím průběhu není možné přerušit oproti výslechu.

V neposlední řadě shledávám rozdíl v provedení rekognice a výslechu zejména v tom, že při rekognici je nutné, aby se jí účastnil vedle poznávající osoby i poznávaná osoba ve skupině dalších osob, kdežto během výslechu postačuje pouze přítomnost vyslýchané osoby.

Posledním rozdílem, který bych uvedla a shledávám ho jako jeden z nejpodstatnějších, je, že rekognicí lze získat pouze původní důkaz, naproti tomu výslechem je možno získat jak původní, tak i odvozené důkazy.

2.2 *Vztah rekognice a konfrontace*

Konfrontaci upravuje §104a TŘ, procesní úkon spočívá na postavení tváří v tvář dříve vyslechnutých osob, jejichž výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasí, s cílem odstranit rozpory. Konfrontovat lze ve většině případů dva spoluobviněné, obviněného a svědka, případně dva svědky. K této metodě je přistupováno, zejména pokud rozpory ve výpovědi nelze odstranit opětovným výslechem, či prozkouškou na místě.

Po dlouhou dobu, téměř do šedesátých let minulého století byla identifikace osob a věcí metodou znovuzpoznání považována v kriminalistické a soudní praxi za konfrontaci. Rekognice i konfrontace mají mnoho společných znaků, přesto jsou dnes považovány za samostatné metody kriminalistické praxe. Odlišnost těchto dvou metod spatřuji v rozdílu podstat obou metod. Hlavní podstatou konfrontace je bezprostřední psychologické působení, které je způsobeno postavením dříve vyslechnutých osob tváří v tvář. Což je zcela zjevně odlišné od rekognice, jejíž podstatou je psychický proces znovuzpoznání.

Další odlišnost, kterou bych chtěla uvést, je rozdíl ve schopnosti řešit úlohy, které plynou z vyšetřovacích situací. Rekognicí je možné jen zjišťovat totožnost předváděných objektů, naproti tomu konfrontace slouží k objasnění rozporů ve výpovědích samostatně vyslechnutých osob. V. Prerad ostatně jako Z. Konrád však největší odlišností spatřují v přípravě a taktice prováděných úkonů.¹² Já jsem stejného názoru jako oba autoři. Mám za to, že nejmarkantnější rozdíl je viditelný v tom, že u rekognice je nežádoucí, aby se poznávající osoba setkala se ztotožňovanou osobou před provedení rekognice, tedy je nutno zajistit, aby od sebe byly tyto osoby izolovány do začátku provedení, neboť pak by byl zmařen účel znovuzpoznání. Naproti tomu před provedením konfrontace se konfrontované osoby mohou setkat. Rozdíl je také v počtu osob účastnících se úkonu, u rekognice je ztotožňovaná osoba předváděna ve skupině přivzatých osob, jejichž počet nesmí klesnout pod tři. Konfrontace probíhá standardně pouze mezi dvěma osobami.

¹² Srov. PRERAD, Vladimír a kol. *Kriminalistika- Prozatimní učební text z oboru kriminalistické taktiky*. Praha: ÚKr PF UK, 1968, s. 362.; KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 32.

Poslední rozdíl, který bych chtěla uvést, je ten, že během provedení rekognice lze zajistit, aby se osoba poznávající s osobou ztotožňovanou nesetkaly tváří v tvář, čímž je zajištěna i větší bezpečnost poznávající osoby. Naproti tomu zvláště v setkání obviněného a svědka během konfrontace shledávám jisté riziko vystavení se budoucímu ohrožení ze strany svědka, jestliže tváří v tvář jsou konfrontovány jejich výpovědi.

2.3 Vzťah rekognice a vyšetřovacího experimentu

Vyšetřovací pokus je upraven ustanovením §104c TŘ, jedná se o procesní úkon, kterým se zjišťuje, ověřuje nebo upřesňuje, jestli daná skutečnost se stala či mohla stát určitým způsobem a za daných podmínek. Použije se tehdy, pokud vznikne pochybnost o existenci nějaké skutečnosti, události, nebo jevu, o kterém svědčí určitý důkaz.

Hlavní podstatou vyšetřovacího experimentu je pokusná činnost, naproti tomu proces rekognice není žádným pokusem. Další rozdíl, který bych uvedla, je, že rekognici zpravidla není třeba provádět v totožných podmínkách a na shodném místě, kde byl ztotožňovaný objekt vnímán. Avšak někdy je nutno pro objektivitu poznávacího aktu provést rekognici stejně jako vyšetřovací experiment v totožných, uměle vytvořených podmínkách.

V. Prerad stejně jako Z. Konrád rozhodující odlišnosti obou metod spatřují nejen v rozdílném cíli, ale i obsahu činnosti.¹³ „Zatímco u rekognice jde o znovupoznání příslušného objektu v rekonstruovaných, uměle vytvořených podmínkách, u vyšetřovacího experimentu jde o pokusnou prověrku možnosti poznat, tedy možnost existence samotného faktu, přičemž objekt, který má být poznán, může být zaměněn celou řadou jiných objektů v souvislosti s variováním podmínek vyšetřovacího experimentu, aniž by to mělo negativní vliv na jeho výsledky a může být několikrát opakován, zatímco u rekognice možnost záměny objektu vůbec nepřichází v úvahu a je v podstatě úkonem neopakovatelným.“¹⁴

¹³ Srov. PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 24.; KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 33.

¹⁴ PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 24.

2.4 Vztah rekognice a rekonstrukce

Rekonstrukci upravuje ustanovení § 104d TŘ. Rekonstrukce spočívá v obnovení situace, při které došlo ke spáchání trestného činu. Probíhá vždy na místě činu současně s veškerými okolnostmi, které měly na danou situaci vliv. Její význam spočívá v následném poznání průběhu trestného činu, jednotlivých dějů, či stavu objektů, které se podílely na spáchání trestného činu. Cílem je doplnit nebo zpřesnit dříve zjištěné údaje významné pro trestní řízení. Rekonstrukcí by měl být vytvořen skutečný model průběhu nebo etap spáchání trestného činu, které by odpovídaly realitě. Výsledkem rekonstrukce je pak dosažení analogie mezi skutečným spácháním trestného činu a jeho modelem. Rekonstrukce je zcela odlišná od metody rekognice, jak v podstatě, tak průběhu a požadovaném cíli. Podstatou rekognice je ztotožnění požadovaného objektu, kdežto rekonstrukce slouží ke skutečnému poznání průběhu spáchaného trestného činu.

2.5 Vztah rekognice a prověrky výpovědi na místě

Prověrku na místě upravuje ustanovení § 104e TŘ. Prověrka na místě je výjimečný zvláštní způsob dokazování, neboť v sobě zahrnuje prvky ohledání, výslechu, rekognice, vyšetřovacího experimentu a dalších, teprve jejich strukturováním vznikla nová metoda nazývaná se prověrka výpovědi na místě. Prověrka na místě byla některými kriminalisty považována za druh rekognice, neboť rekognice je v některých rysech identická.

Prověrka na místě spočívá v doplnění či zpřesnění, které jsou významné pro trestní řízení a mají vztah k místu činu. Tento úkon se provádí za přítomnosti podezřelého, obviněného, případně za přítomnosti svědka, slouží k doplnění, nebo objasnění určité skutečnosti na místě činu. Ke společným prvkům prověrky na místě a rekognice bych zařadila, že subjekt je nejdříve vyslechnut k vlastnostem a vnějším znakům určitých objektů a že podstata rekognice i prověrky na místě využívá srovnávací metodu.

Podstatný rozdíl mezi rekognicí a prověrkou na místě spočívá v tom, že během rekognice poznávající osoba srovnává paměťovou stopu s momentálním vjemem předváděných objektů. Rekognice je identifikační proces. Naproti tomu v případě prověrky na místě se provádí srovnání dříve učiněné výpovědi s faktickým stavem

reálného místa a objektů na něm se nacházejících sám orgán činný v trestním řízení, respektive vyšetřovatel. Prověrka na místě není identifikačním procesem, jak tomu bylo v případě rekognice, ale jedná o proces verifikační- objektivizující dříve učiněnou výpověď.¹⁵ Podle mého názoru prověrka na místě slouží jen k objektivizaci předchozí výpovědi nebo získání nových důkazů, naproti tomu rekognicí se buď potvrdí, nebo vyvrátí, zda poznávaná osoba je totožná s osobou pohybující se na místě činu nebo pachatelem trestného činu.

Podstatnější odlišnosti spatřuji zejména v přípravě a taktice metod, které vyplývají z různých vyšetřovacích situací a specifických úloh, které mají být rekognicí nebo prověrkou na místě řešeny. Rekognice zpravidla probíhá v kanceláři orgánů činných v trestním řízení, kde jsou poznávající osobě předváděny objekty znovupoznání vyšetřovatelem. V případě prověrky na místě jde naopak o místa, na nichž se nachází objekty, které slouží k porovnání s dříve učiněnou výpovědí předváděny vyšetřovateli osobou, jejíž výpověď se ověřuje. Prověrku na místě, jak i plyne ostatně z jejího názvu, není možno provést jinde než právě na místě, o němž dříve vyslechnutá osoba vypovídala. Prověrka na místě dále není zpravidla prováděna v původních podmínkách místa a času.

¹⁵ KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 34.

3 Druhy rekognice a jejich zvláštnosti

Rekognici lze kvalifikovat podle různých hledisek. Podle mého názoru nejvhodnější kvalifikační kritéria jsou: původnost předváděného objektu, jeho charakter, charakter identifikačních znaků objektu a způsob jeho předvádění.

Podle stupně původnosti předváděného objektu lze rekognici rozdělit na:

- Rekognici in natura
- Rekognici podle modelů (např. fotografií)

Podle druhu ztotožňovaného objektu lze rekognici rozdělit na:

- Rekognici osob (živých, mrtvol, částí mrtvol)
- Rekognici věcí (movitých, nemovitých)
- Rekognici zvířat (živých, mrtvol, částí mrtvol)

Podle charakteru identifikačních znaků lze rekognici rozdělit na:

- Rekognici podle anatomicko- morfologických identifikačních znaků osob a zvířat (např. podle výšky, postavy, obličeje, očí, nosu, vlasů, vousů)
- Rekognici podle funkčně dynamických znaků a stereotypů (např. podle chůze, běhu, držení těla, gestikulace, mimiky, hlasu)

Podle způsobu předvedení objektu lze rekognici rozdělit na:

- Rekognici s předvedením ztotožňovaného objektu ve skupině spolu s přivzatými objekty
- Rekognici s předvedením jen jednoho ztotožňovaného objektu (rekognice mrtvol)
- Rekognici s předvedením ztotožňovaného objektu a přivzatých objektů jednotlivě po sobě (rekognice osob podle funkčních a dynamických znaků)

Podle způsobu předvedení osob lze rekognici rozdělit na:

- Rekognici „otevřenou“
- Rekognici „skrytou“

3.1 Rekognice živých osob podle funkčních znaků

K rekognici osob podle funkčně dynamických znaků se přistupuje zejména v případech, kdy poznávající osoba v předchozí výpovědi uvedla jen určitý charakteristický znak ztotožňované osoby. Rekognice živých osob podle funkčně dynamických znaků a stereotypů je dosti složitá. Složitost daného typu rekognice spočívá hlavně dodržení zásady podobnosti předváděných objektů. V rámci tohoto typu rekognice probíhá rekognice zejména podle chůze, běhu, mimiky, držení těla, gestikulace, řeči a hlasu. Využívá se, zejména pokud poznávající osoba neviděla ztotožňované osobě do tváře, nebo byla-li tato osoba maskována, ale poznávající osoba slyšela hlas nebo si zapamatovala specifickou chůzi ztotožňované osoby. V takovém případě nemusí poznávající osoba skupinu objektů ani vidět, ale pouze poslouchá jejich hlasy. Předváděné osoby jsou požádány, aby pronesly několik slov, zpravidla stejných.

Myslím si, že tento typ rekognice je velmi náročný na přípravu, neboť je třeba přibrat osoby, které mají podobné specifické funkčně dynamické znaky jako pachatel, o kterých poznávající osoba vypověděla. Problém shledávám, například pokud poznávající osoba vypověděla, že pachatel měl vadu řeči (koktal či ráčkoval), kulhal nebo měl hrb. Pak bude policejní orgán problematicky shánět vhodné figuranty, kteří by se pachateli podobali.

Dalším problémem, který se domnívám, že může vyvstat, je skutečnost, že funkčně dynamické znaky lze do určité míry vědomě měnit. Obecně se doporučuje, aby rekognice podle funkčně dynamických znaků byla prováděna skrytě, aby ztotožňovaná osoba o okamžiku uskutečnění nevěděla. Někteří kriminalisté si myslí, že ztotožňovaná osoba není schopna najednou změnit celý souhrn znaků, které ztotožňovanou osobu charakterizují, proto lze úspěšně provádět rekognici podle funkčně dynamických znaků i s vědomím ztotožňované osoby.¹⁶

Jestliže se provádí rekognice podle hlasu a řeči je nezbytné ztotožňovanou osobu, pokud je jí podezřelý nebo obviněný, poučit o tom, že nemůže být žádným způsobem nucena k funkčním projevům, tedy aby promluvila.

¹⁶ Srov. PRERAD, Vladimír a kol. *Kriminalistika- Prozatímní učební text z oboru kriminalistické taktiky*. Praha: ÚKr PF UK, 1968, s. 352.; PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 141.

3.2 Rekognice mrtvoly in natura

Rekognice mrtvých osob in natura se odlišuje několika podstatnými rozdíly od rekognice osob in natura. Rekognice mrtvoly in natura se provádí tehdy, je-li nutné tímto způsobem ztotožnit mrtvolu např. osobu zemřelou v důsledku trestného činu. Poznávajícími osobami jsou zpravidla příbuzní nebo osoby, které zemřelého znali a jsou schopni jej ztotožnit. Při nálezů mrtvoly v terénu často dochází k tomu, že není znám okruh příbuzných nebo osob, kteří zemřelého před smrtí znali. Rekognice mrtvoly in natura se vyznačuje velkým počtem subjektů, může se využívat široké veřejnosti nebo osob z okolí místa nálezů mrtvoly. K provedení rekognice mrtvoly in natura se neuplatní předchozí výsledky poznávající osoby k popisu ztotožňované mrtvoly, pokud poznávající osoba předem netuší, koho má ztotožňovat. Naopak pokud poznávající osoba ví nebo tuší, o koho by se mělo jednat (např. jde-li o osobu pohřešovanou), je předchozí výsledky žádoucí. Poznávající osoby je nutné pro potřeby trestního řízení poučit před provedení rekognice podle jejich procesního postavení. V případě, že poznávající osoba sdělí, že v zemřelém poznává známou osobu, je následně vyslechnuta, koho v mrtvole poznává a na základě jakých znaků či specifík určila totožnost mrtvoly.

Znovupoznání mrtvé osoby je pro poznávající osobu ztíženo tím, že mrtvého nemůže vnímat ve stejných situacích jako za živa např. vestoje, vsedě. Další obtížností při provedení rekognice mrtvoly in natura jsou změny a zohyzdnění zevnějšku osoby po smrti působením hnilobných procesů. Je nutné, aby rekognice mrtvoly in natura byla provedena co nejdříve, než budou všechny možné identifikační znaky znehodnoceny. V ojedinělých případech je prováděna rekognice části mrtvoly in natura podle omezených identifikačních znaků. Umím si představit například prováděnou rekognici části mrtvoly in natura, kdy je nezbytné ztotožnit mrtvého podle horní končetiny. Domnívám se, že znovupoznání části mrtvoly je možné pouze na základě detailní znalosti zvláštností zemřelé osoby např. tetování, jizva, mateřské znaménko, popálenina, chybějící prst nebo článek prstu, délky a tvaru prstů a nehtů.

Rekognice mrtvoly in natura probíhá bez přivzatých objektů. „V kriminalistické praxi se však mohou vyskytnout případy (zejména při velkých haváriích, leteckých neštěstích atp.), kdy je třeba subjektům rekognice ukázat větší počet mrtvol. V těchto

případech se však nebude jednat o přivzaté objekty, ale vždy větší množství ztotožňovaných objektů.¹⁷

Jestliže to situace vyžaduje, je nutné provést před rekognicí úpravu mrtvoly, či dokonce rekonstrukci jejího zevnějšku, zejména pokud je tělo mrtvé osoby popáleno, zohyděno či rozdraceno. Domnívám se, že takovými úpravami může být sešívání tržných ran, omývání, aby se usnadnilo znovupoznání. Úpravy jsou podle mého názoru také nezbytné z hlediska estetického, neboť pohled na mrtvolu nalezenou v původním stavu může mít za následek utrpění psychického šoku či zhoršení psychického stavu poznávající osoby, což je ještě více podpořeno tím, že poznávající osobou je zpravidla příbuzný mrtvoly. Mrtvola je především předváděna v oblečení, ve kterém byla nalezena. Myslím si, že pokud má mrtvá osoba kupříkladu silně destruovanou obličejovou část hlavy, je nezbytně nutné provést rekognici mrtvoly i bez oblečení, a to hlavně tehdy pokud poznávající osoba vypověděla, že by mrtvola měla mít na těle specifické identifikační znaky. V daném případě bych navrhovala, aby byla předvedena mrtvola se silně destruovanou obličejovou částí hlavy v původním oblečení, pakliže poznávající osoba sdělí, že osobu v důsledku absence obličejové části nedokáže poznat, ale uvede, že pokud by se jednalo o jím myšlenou osobu, měla by mrtvola mateřské znaménko v podbříšku a jizvu po operaci v oblasti hrudi. Je vhodné konat znovu rekognici mrtvoly in natura bez oblečení.

Na základě okolností případu se rekognice mrtvoly in natura koná na místě nálezů mrtvoly nebo v pitevně či márnici. Za nezbytné, ke správnému provedení rekognice mrtvol in natura a hlavně kladnému výsledku, považuji připravit poznávající osobu na setkání s mrtvolou. Výsledek rekognice může být zmařen silným emocionálním vlivem poznávající osoby, zvláště pokud mrtvou osobou má být např. otec, dcera či manžel. K případnému poznání mrtvoly může mít negativní vliv i sugestivní vnímání prostředím poznávající osobou.

Pokud měla mrtvola u sebe nějaké věci v místě nálezů, které by přispěly k ztotožnění mrtvé osoby, provádí se rekognice těchto věcí odděleně od rekognice mrtvoly in natura a nalezené věci jsou předváděny poznávající osobě mezi věcmi téhož druhu.

¹⁷ KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 62.

Jedinou výhodou, v bezesporu komplikovaném provádění rekognice mrtvol *in natura*, je odpadnutí řešení, kde má poznávající osoba sdělit výrok o poznání nebo strach z poznávané osoby, jelikož se jedná o mrtvou osobu. Závěr o totožnosti poznávající osoba zpravidla sdělí v místě provádění rekognice nebo po dohodě v jiné místnosti.

3.3 Rekognice osob podle fotografie

Trestní řád upravuje možnost provedení rekognice osob podle fotografie pouze v případech, že není možno ukázat osobu, která má být poznána. Rekognice podle fotografie se využívá subsidiárně k rekognici *in natura*, která má přednost. Fotografie ztotožňované osoby je poznávající osobě předváděna s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob. Tento postup je v souladu s ustanovením § 104b odst. 4 TŘ. Obdobně jako při provedení rekognice osob *in natura*, i zde platí, že objekty se nesmí výrazně odlišovat. Podle mého názoru v případě rekognice osob podle fotografie by měl být shodný také formát, druh a styl fotografie přivzatých osob s fotografií poznávané osoby, aby tato nebyla mezi ostatními nápadná a nemohla ztotožňující osobu sugestivně ovlivnit. Dalším požadavkem z praxe je též předvedení fotografie poznávané osoby pořízené přibližně v době, kdy se stala vyšetřovaná událost.

Rekognice osob podle fotografie nesmí podle ustanovení § 140b odst. 4 TŘ bezprostředně předcházet rekognici osob *in natura*. Zákon tak zamezuje, aby poznávající osoba nepoznávala osoby při rekognici *in natura* pod dojmem z fotografie. Zákon již dále nespecifikuje význam slova bezprostředně. Domnívám se, že časový rozestup mezi konáním rekognice podle fotografie a následně rekognice *in natura* by měl být minimálně jeden měsíc, jak jsem uvedla v kapitole první. Ovšem doba jednoho měsíce je dosti dlouhá a často je nezbytné provádět úkony v trestním řízení v rychlejším sledu. Myslím si, že by měl policejní orgán k řešení otázky časového rozestupu mezi konáním rekognice podle fotografie a rekognice *in natura* přistupovat individuálně s přihlédnutím ke všem okolnostem. Policejní orgán by podle mého názoru měl hlavně přihlédnout u poznávající osoby k věku, zdravotnímu stavu, IQ, vztahu poznávající osoby k popisované události (poškozený) a rozsahu paměti. Vždy je nezbytné získat vyjádření poznávající osoby, zda je ovlivněna fotografií a zda *in natura*

dokáže ztotožnit osobu podle toho, co si pamatuje z fotografie, nebo dle toho, co má uloženo v paměti z události. S ohledem na shora uvedené ani není možné, aby zákonodárce blíže specifikoval dobu bezprostřednosti, neboť je nutné posuzovat každý případ individuálně.

Zůstává otázkou, zda poznávající osoba zapomene na podobu ztotožňované osoby ukázané na fotografii a uchová si v paměti pouze podobu pachatele z místa činu, jak ho prve vnímala. Myslím si, že ukázáním ztotožňované osoby na fotografii si poznávající osoba zafixuje vzhled případného pachatele podle fotografie a nebude při následné rekognici *in natura* vycházet z původního vnímání. K tomu přispívá i skutečnost, že k rekognici *in natura* nebývají přivzaty stejné osoby, které jsou ukazovány na fotografiích při provedení rekognice podle fotografií. Domnívám se, že provedení rekognice *in natura* po provedení rekognice podle fotografií přímo a sugestivně ovlivňuje poznávající osobu, neboť ve skupině předváděných objektů se objeví pouze jedna osoba, která se vyskytla i při rekognici podle fotografie. Jsem toho názoru, že konaná rekognice *in natura* po rekognici podle fotografií potlačuje základní principy, na kterých je rekognice založena (na znovuvybavení si relevantních informací uchovaných v paměti z události a následném znovupoznání). Poznávající osoba, podle mého názoru, nebude po konané rekognici podle fotografie schopna poznat ztotožňovanou osobu při rekognici *in natura* bez ovlivnění z ukázané fotografie. S ohledem na výše uvedené důvody nesouhlasím s možností provést rekognici *in natura* po rekognici podle fotografie, a to i kdyby byla splněna podmínka, že oba úkony nenásledovaly bezprostředně po sobě.

Ne zcela shodné názory na provedení rekognice *in natura* po rekognici podle fotografie za předpokladu dodržení podmínky zákazu bezprostřednosti mají teoretici a praktici na tuto problematiku. M. Protivínský ve svém článku¹⁸ uvádí, že rekognici lze v zásadě považovat za neopakovatelnou. Přípustnost opakování spatřuje v situaci, kdy fotografie je příliš stará a neodpovídá vzhledu ztotožňované osoby. M. Protivínský je toho názoru, že pokud fotografie odpovídá v podstatě současné podobě osoby, měla by být rekognice podle fotografie považována za úkon neopakovatelný, neboť není možné vyloučit, že poznávající osoba při rekognici *in natura* označí na poznávanou osobu nikoli na základě paměťové stopy, nýbrž v souvislosti s ukázanou fotografií.

¹⁸ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 2, s. 11-18.

Touto problematikou se zabýval také Vrchní soud v Praze, který ve svém rozhodnutí vydaném pod sp.zn. 2 To 191/03 ze dne 15.1.2004 konstatoval: „Naproti tomu samotná skutečnost, že poznávající osoba s časovým odstupem před rekognicí in natura označila poznávanou osobu ve fotoalbu, nečiní z této rekognice důkaz absolutně neúčinný (nepřípustný), ale k uvedené skutečnosti soud přihlédne pouze při hodnocení jejího významu.“ Z citovaného rozhodnutí dovozují, že soud vyslovuje přijatelnost provedení rekognice in natura po rekognici podle fotografie, ale vyjadřuje požadavek, že se k této skutečnosti pro zjištění důkazní hodnoty musí přihlížet.

Dále shledávám problematiku při provedení rekognice osob podle fotografie v získávání fotografií přivzatých osob. Poznávající osobě je předváděna fotografie ztotožňované osoby mezi nejméně třemi dalšími fotografiemi, které by se neměly výrazně lišit. V praxi se policejní orgán potýká s problémy jak získat fotografie podobných osob. Fotografie pocházejí často z evidencí a sbírek vedených Policií ČR. Otázkou zůstává, zda má policejní orgán právo použít fotografie pouze se souhlasem přivzatých osob, nebo je může použít i bez jejich souhlasu. Trestní řád výslovně tuto otázku neupravuje. V této problematice dochází ke střetu práva na ochranu osobnosti zakotveného v ústavních předpisech a společenského zájmu na účinném odhalování a stíhání trestných činů. Současná právní úprava nikterak k vyřešení kolize těchto právních statků nenapomáhá, přesto z výkladu dovozují přípustnost použití fotografií z evidencí osob bez jejich souhlasu. „Pokud předkládáme k rekognici fotografie přivzatých osob, které nepocházejí z evidencí a sbírek vedených Policií ČR, je třeba k předložení souhlas osob, jejichž vyobrazení je na fotografii uvedeno.“¹⁹

Případem, kdy byly použity fotografie na věci nezúčastněných osob, se zabýval také Ústavní soud.²⁰ V tomto konkrétním případě si policejní orgán pro provedení rekognice osob podle fotografie opatřil fotografie bez souhlasu a vědomí vyobrazených osob z evidence občanských průkazů, použité fotografie se staly součástí vyšetřovacího spisu. Po provedené rekognici osob podle fotografií vyšel v periodiku Blesk dne 2.6.2000 na straně 4 článek, který se týkal zařazení stěžovatelových fotek do policejního spisu a spekulací o jeho spojitosti s trestním spisem. Stěžovatel následně podal žalobu na ochranu osobnostních práv, kterou se domáhal omluvy a náhrady za nemajetkovou újmu. Žaloba byla soudem první instance zamítnuta z důvodu, že fotografie byla

¹⁹ KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 63.

²⁰ Nález Ústavního soudu ČR pod sp.zn. III ÚS 256/01 ze dne 21.3.2002

založena ve vyšetřovacím spise, který není veřejně přístupný a policejní orgán netvrdil, že stěžovatel je ve věci podezřelý nebo obviněný. „Zákonnou podmínkou provedení rekognice fotografiemi je skutečnost, že všechny srovnávací fotografie musí být fotografiemi v předmětném trestním řízení nezúčastněných osob. Použití fotografie v trestním řízení nezúčastněné osoby v rekognici tudíž nezakládá žádné dotčení jejich osobnostních práv, plynoucích z § 11 obč. zák. (např. práva na ochranu cti a dobrého jména v souvislosti s neoprávněným založením podezření ze spáchání trestného činu a jeho šířením ve veřejnosti). Nadto je rekognice fotografiemi zachycena v soudním spise, přičemž tento není veřejnou listinou a nahlížení do něj je omezeno na přesně zákonem omezený okruh osob (§ 65 TR).“²¹

3.4 Rekognice věci in natura

Rekognici věci in natura můžeme rozdělit na rekognici movité věci a nemovité věci. Rekognice movité věci in natura se využívá zejména při ztotožnění věci pocházející z trestné činnosti, nejčastěji jsou objektem věci odcizené nebo použité ke spáchání trestné činnosti. Pokud se jedná o věci, které poznávající osoba dobře zná, je pro ni velmi snadné popsat v předchozím výsledku konkrétní detaily věci nebo stav jejího opotřebení, zvláště jedná-li se o majitele věci. Nejčastějším objektem tohoto druhu rekognice jsou věci, které jsou zájmem pachatele trestného činu, zejména se jedná o elektroniku, šperky, obrazy a další cennosti.²²

Složitější je znovupoznání věci, kterou osoba vnímala v souvislosti s vyšetřovanou událostí jen v jejím průběhu, zde se bude jednat hlavně o věci použité ke spáchání trestné činnosti nebo i dále věci odložené, ztracené nebo pachatelem zapomenuté na místě činu. Danou věc nebude osoba v předchozím výsledku schopna detailně popsat, neboť většinou během události neměla možnost si věc detailně prohlédnout. Za úspěšný výsledek znovupoznání v daném případě považuji, pokud dojde aspoň k určení skupinové příslušnosti předváděné věci. Movité věci jsou při rekognici předváděny mezi několika přivzatými věcmi, jejichž druhové znaky jsou stejné. „ Výjimka z této zásady je možná tehdy, není-li z objektivních důvodů možné

²¹ Nález Ústavního soudu ČR pod sp.zn. III ÚS 256/01 ze dne 21.3.2002

²² STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 160-161.

získat vhodné pomocné objekty. V praxi se to stává např. při rekognici unikátních předmětů²³. Co se týká podobnosti přivzatých věcí, trestní řád požaduje, aby poznávaná věc byla ukázána ve skupině věcí pokud možno téhož druhu. V sousloví „pokud možno téhož druhu“ spatřuji problém, neboť podle mého názoru dává možnost vyšetřovatelům nepřibrat věci téhož druhu, což je v konečném výsledku na úkor věrohodnosti důkazu získaným touto rekognicí.

Oproti rekognici movité věci in natura, která je hojně využívána, je rekognice nemovité věci nebo části terénu využívána pouze výjimečně až vzácně. Dochází k ní zejména, pokud je nutné identifikovat konkrétní místnost, byt, budovu či část terénu. Zvláštností rekognice nemovité věci in natura je, že nemovité věci nejsou předváděny ve skupině, ale postupně. Policejní orgán má vybrat několik podobných místností, bytů či budov, které jsou postupně poznávající osobě předváděny. Nejprve musí být poznávající osoba vyslechnuta ke všem skutečnostem, které si o objektu, jež má poznávat, pamatuje. Bude-li se jednat o místnost, měla by poznávající osoba v předchozím výsledku uvést: polohu místnosti, rozměr a tvar, počet oken, dveří a jejich rozmístění, způsob vymalování stěn a barvu. Případně by mohla uvést také rozmístění nábytku, barvu a vzor potahů. Pro konání rekognice nemovité věci in natura je nezbytné, aby poznávající osoba byla přivedena na místo provedení rekognice takovým způsobem, aby nebyla schopna orientace v místě podle názvu ulice, čísla popisného, přilehlých budov či okolí.

3.5 Skrytá rekognice

Význam pojmu skrytá rekognice není v literatuře jednoznačný. Existuje několik náhledů na tento typ ztotožňovacího úkonu. Jedním z nich je názor, že skrytá rekognice spočívá v tom, že o jejím konání ví jen osoba poznávající, nikoliv osoba poznávaná.²⁴ Jedná se tak o úkon, který je utajený před poznávanou osobou, provádí se zejména, pokud se poznávaná osoba odmítá podrobit rekognici, či jestliže si poznávající svědek není jistý, zda pachatele pozná. V neposlední řadě tehdy, kdy hrozí nebezpečí,

²³ PRERAD, Vladimír a kol. *Kriminalistika- Prozatímní učební text z oboru kriminalistické taktiky*. Praha: ÚKr PF UK, 1968, s. 354.

²⁴ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav a Mircea TIPLICA. *Teorie a praxe dokazování v trestním řízení znovupoznáním osob a věcí*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1986, s. 75.

že eventuální neúspěch rekognice posílí přesvědčení obviněného, že ho nikdo nemůže usvědčit ze spáchání trestného činu.

Jiný názor vysvětluje pojem skryté rekognice tak, že všichni účastníci vědí o jejím konání, jsou náležitě poučeni, ale poznávaná osoba se skupinou přivzatých osob není v téže místnosti s poznávající osobou.²⁵ Takovýto postup umožňuje provést rekognici tak, aby se poznávající osoba bezprostředně neseetkala s poznávanou osobou. Osobně se přikláním ohledně významu pojmu skrytá rekognice k tomuto názoru. S možností provést skrytou rekognici (bez postavení tváří v tvář poznávající a poznávanou osobu) počítá také trestní řád. Ustanovení § 104b odst. 7 TŘ umožňuje postupovat tak, že poznávající osoba vůbec nepředstoupí před skupinu předváděných osob, ale pozoruje ji skrytě, například přes jednocestné zrcadlo nebo prostřednictvím videotechniky. Dřívější způsoby uskutečňování skryté rekognice (např. oknem z chodby na dvůr) nezaručovaly dostatečnou záruku spolehlivosti a bezpečnosti pro poznávající osobu.²⁶ Skrytá rekognice se využívá zejména, pokud poznávající osoba má nárok na ochranu (jsou splněny podmínky ochrany svědků podle ustanovení § 55 odst. 2 TŘ), nebo je-li poznávající osobou osoba, která by mohla utrpět psychické trauma z bezprostředního kontaktu s pachatelem či má strach se znovu s pachatelem setkat. Posledním důvodem pro konání skryté rekognice je, že se obviněný nebo podezřelá osoba odmítá podrobit rekognici a lze očekávat, že by se pokusil zmařit její průběh a tím i důkazní hodnotu. Dovedu si představit, že třeba obviněný nebo podezřelý v průběhu rekognice prohlásí: „Já jsem ten, koho máte poznat, tady mě máte.“, čímž zmaří celý rekogniční úkon. Tato situace může samozřejmě nastat, i když jsou objekty předváděny v rekogniční místnosti a poznávající osoba je pozoruje přes jednocestné zrcadlo, ale to shledávám méně pravděpodobné.

Zákonnost skryté rekognice je zajištěna přítomností nezúčastněné osoby i obhájce obviněného v místnosti, odkud pozoruje poznávající osoba skupinu předvedených osob. J. Straus ve své učebnici uvádí, že význam skryté rekognice narůstá v souvislosti s vyšetřováním zvláště závažných trestných činů, zejména organizovaného zločinu.²⁷

²⁵ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 2004, s. 287.

²⁶ KRAJNÍK, Václav a kol. *Kriminalistika*. Bratislava: A PZ v Bratislave, 2002, s. 329.

²⁷ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 172.

Domnívám se, že skrytá rekognice je dnes stále více frekventována než před patnácti lety. Vycházím z článku M. Protivínského, který v roce 1997 uvedl, že zatímco v západních demokratických zemích je praktikována skrytá rekognice nejen v případech závažné kriminality a organizovaném zločinu, je v naší praxi skrytá rekognice téměř neznámá.²⁸ M. Protivínský se ve svém článku domnívá, že je potřeba se stále se stupňující nebezpečností organizovaného zločinu utajit poznávajícího svědka, což fakticky znamená urychleně vybavit vyšetřovací místnosti jednocestným zrcadlem i zařízením pro skrytou rekognici osob podle hlasu a řeči, dále propracovat metodiku ochrany poznávající osoby.

O dnešní rozšířenosti skryté rekognice svědčí shodou okolností článek totožného kriminalisty.²⁹ M. Protivínský v tomto článku vychází ze studia 45 uzavřených trestních spisů, v rámci kterých byla provedena rekognice a sděluje, že rekognice se převážně provádějí v tzv. rekogniční místnosti vybavené jednocestným zrcadlem. Z článku usuzují, že je dnes skrytá rekognice velmi častá.

Teorie zná také oboustranně skrytou rekognici, která spočívá v organizovaném spontánním znovupoznání, která je utajena před poznávanou i poznávající osobou. Oboustranně skrytá rekognice je organizována na základě jakoby náhodného setkání. Jsem toho názoru, že provedení oboustranně skryté rekognice není provedení rekognice dle ustanovení § 104b TR, neboť podle mého názoru nejsou naplněny všechny zákonné podmínky. U provedení oboustranně skryté rekognice postrádám zejména předchozí poučení poznávající osoby a její seznámení s průběhem rekognice.

3.6 Prázdná rekognice

Prázdnou rekognicí se rozumí rekognice bez pachatele neboli bez ztotožňované osoby. Během prázdné rekognice se záměrně ve skupině předváděných objektů neumisťuje obviněný nebo věci, které mají být ztotožněny. Závěrečné prohlášení poznávající osoby o ztotožnění objektu při prázdné rekognici poskytuje kritérium ocenění důkazní hodnoty vlastní rekognice, která by případně následovala.

²⁸ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 2, s. 11-18.

²⁹ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*. 2005, č. 2, s. 120-124.

Prázdňá rekognice by měla zabraňovat tomu, aby mylné znovupoznání bylo ukvapeně pokládáno za správné v situaci, kdy poznávající osoba má sklon označit osobu nebo věc, která nejlépe odpovídá jejímu popisu.

Prázdňá rekognice se využívá zejména v případech, kdy poznávající osoba není schopna slovy reprodukovat identifikační znaky vnímaného objektu, ale při výslechu sdělí, že osobu vnímanou v souvislosti s trestným činem bezpochyby pozná. Provedení prázdňého rekogničního aktu v rámci jedné rekognice spočívá v tom, že jsou poznávající osobě ukázány dvě různé skupiny přivzatých osob. V první skupině se z důvodu vzniklých pochybností o věrohodnosti výsledků rekognice, neboť poznávající osoba nebyla schopna podat popisu pachatele, neumístí ztotožňovaná osoba. Ve druhé skupině objektů se ztotožňovaná osoba již umístí, současně ve druhé skupině se budou nacházet přivzaté osoby jiné, než jaké byly ve skupině první. V případě, že ve druhé skupině dojde k identifikaci ztotožňované osoby, je nezbytné poznávající osobu vyslechnout za účelem objasnění a popisu znaků, podle kterých ztotožňovanou osobu identifikovala.

Náš trestní řád možnost provedení prázdňé rekognice neupravuje, ale s prázdňou rekognicí mají zkušenost v Polsku. Polský trestní řád přímo upravuje „okazanie puste“ a počítá s provedením prázdňé rekognice jako jedním z více druhů rekognice.³⁰

Výzkumy prokázaly, že v situaci, kdy je nevinná osoba podobná pachateli, je velká pravděpodobnost mylného ztotožnění ze strany poznávající osoby, která očekává, že jí bude předveden skutečný pachatel.

³⁰ GRUZA, Ewa a Jan MUSIL. Rekognice v polském právu procesním. *Československá kriminalistika*. 1988, č. 3, s. 280-283.

4 Subjekty a objekty rekognice

Subjektem rekognice je poznávající osoba, obvykle poškozený nebo svědek (výjimečně jím může být i obviněný či podezřelý), který určitou relevantní událost vnímal. Poškozený a svědek zpravidla mají znovupoznávat obviněného nebo podezřelého. Svědek však může být subjektem rekognice i ke znovupoznání poškozeného, kdežto obviněný nebo podezřelý zpravidla znovupoznává jiného obviněného nebo podezřelého.

„Poznávací osoby je třeba rozlišovat i podle toho, zda je úkolem poznávající osoby: 1) při rekognici osob- ztotožnit (rozlišit) identifikovanou osobu, kterou nezná příjmením, jménem, bydlištěm atd., s osobou, kterou dříve vnímala za určitých okolností majících vztah k vyšetřované věci, či

2) při rekognici osob nebo mrtvol- ztotožnit (rozlišit) identifikovanou osobu nebo mrtvolu s osobou, kterou dříve nejen vnímala, ale i znala podle příjmení, jména, bydliště, zaměstnání, apod.“³¹

V případě první skupiny poznávajících osob se jedná o ztotožnění dříve vnímané neznámé osoby a využívá se téměř výhradně při rekognicích prováděných v souvislosti s vyšetřováním trestných činů, u druhé skupiny poznávajících osob se jedná o ztotožnění dříve vnímané známé osoby a uplatňuje se buď též při vyšetřování trestných činů (např. rodinný příslušník poznává v mrtvole svého příbuzného), anebo i mimo ně (např. ztotožnění utonulých osob nebo osob trpících amnézií).

Zvláštností rekognice je, že poznávající osobou může být pouze subjekt, který poznávaný objekt v minulosti bezprostředně vnímal svými smysly. K úspěšnému provedení rekognice je zapotřebí, aby poznávaná osoba měla určitou kvalitu zapamatování, zejména schopnost zapamatovat si určité markantní znaky poznávaného objektu, dále schopnost o těchto znacích přesvědčivě vypovídat a v neposlední řadě snahu na základě těchto znaků konkrétní objekt znovupoznat.

Rozdělení poznávajících osob na dvě skupiny nesouvisí pouze, zda je pro ně ztotožňovaná osoba známá nebo neznámá, ale také s jejich rozdílným vnímání ztotožňovaného objektu. Poznávací osoby z první skupiny se charakterizují zejména

³¹ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 49.

tím, že jejich vjemy objektů nejsou tak přesné a jasné, neboť vnímají objekt pouze v letmých událostech, naproti tomu poznávající osoby z druhé skupiny mají velmi dobře zafixovaný v paměti obraz objektu, protože ho velmi dobře znají.

Na schopnosti subjektů znovupoznat objekt rekognice má vliv charakter vyšetřované věci, věk, pohlaví, rasa, zaměstnání, zdravotní stav poznávající osoby, IQ, paměť. Domnívám se, že nejvýznamnějším faktorem, který ovlivňuje schopnosti zapamatování a následného znovupoznání poznávající osoby je stres. M. Molnarová uvádí ohledně vlivu stresu na paměť poznávající osoby, že čím většímu stresu byla osoba v souvislosti s trestným činem vystavena, tím větší to má vliv na snížení identifikačních a paměťových schopností.³² Mezi stresové faktory, které mohou vyvolat u osoby pocit ohrožení, patří i použití zbraně ke spáchání trestného činu. Použití zbraně může u osoby vyvolat strach a odpoutat její pozornost od tváře pachatele a soustředit se pouze na zbraň. To má za následek neschopnost poškozeného či svědka uchovat si v paměti vzhled pachatele. M. Molnárová zdůrazňuje, že na schopnost poznávající osoby ztotožnit objekt má vliv i časový interval mezi trestným činem a provedenou rekognicí. Myslím si, že časový odstup mezi kriminalisticky relevantní událostí a provedenou rekognicí má nejmarkantnější vliv na schopnost znovupoznání. Na rozdíl od M. Molnárové jsem toho názoru, že na poznávající osobu nepůsobí jen stres z trestného činu při zapamatování vzhledu pachatele, ale také stres, který může vyvolat opětovné setkání s pachatelem při rekognici.

Objektem rekognice jsou poznávané osoby a věci. Objektem rekognice může být živá osoba, mrtvola, věc movitá, věc nemovitá, zvíře, krajina. M. Protivínský zastává názor, že rekognicí je možno ztotožnit či zjistit rodovou příslušnost nebo podobnost všech objektů materiálního světa, které může člověk vnímat smysly, uchovat v paměti, vybavit si je a porovnat představu s objekty vnímanými při rekognici.³³ Předvádění objektů se provádí in natura nebo podle modelu (např. fotografie).

Živou osobou v postavení objektu zejména bývá obviněný nebo podezřelý, ale může jim být i svědek. Obviněný nebo podezřelý se předvádí k rekognici, jestliže má být zjištěna nebo vyvrácena totožnost s pachatelem trestného činu, který byl

³² MOLNÁROVÁ, Monika. Kriminalistická rekognícia. *E-psychologie* [online]. 2008, roč. 2, č. 3, s. 41-53 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://e-psycholog.eu/pdf/molnarova.pdf>

³³ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 45.

vnímán poznávající osobou v souvislosti s vyšetřovanou věcí. Dále můžeme živé osoby v postavení objektu ještě rozdělit na osoby, které ztratily paměť nebo osoby, jež se vydávají za jiné osoby. Tyto osoby jsou předváděny k rekognici s cílem zjistit jejich totožnost.

Objektem rekognice mohou být také mrtvoly nebo jejich části, jestliže je nezbytné tímto způsobem zjistit jejich totožnost, zejména se bude jednat o oběti trestných činů, sebevrahy nebo osoby, které zemřely nešťastnou náhodou. Mrtvola může být objektem rekognice nejen před jejím pohřbením, ale lze konat i rekognici mrtvoly exhumované.

Věci jako objekty rekognice je vhodné dělit na dvě skupiny: věci movité a nemovité. Movitými věcmi zpravidla bývají věci, které jsou předmětem trestného činu nebo věci, které sloužily ke spáchání trestného činu, či věci pachatelem zapomenuté na místě činu. Movité věci získávají policejní orgány domovními prohlídkami a ohledáním místa činu. Ztotožnění movitých věcí probíhá za účelem zjistit, komu věc patří nebo odkud pochází. Nemovité věci, které se v rámci rekognice znovupoznávají, jsou zpravidla místnosti, byty, domy, stavby.

Zvíře je objektem rekognice zpravidla, má-li být zjištěna totožnost zvířete, aby byla prokázána či vyloučena krádež zvířete nebo jiný trestný čin. Zvíře může být objektem rekognice živé i mrtvé nebo jejich část (např. kožich zvířete). V případě zvířat bude objektem nejčastěji skot, koně a domácí zvířata. Dokážu si představit, že objektem rekognice může být třeba pes, který způsobil zranění, nebo který doprovázel pachatele trestného činu.

Posledním typem objektu, se kterým se lze u rekognice setkat, jsou modely, ve kterých je zachycena podoba ztotožňovaná osoba nebo věc (zpravidla ve fotografii). Podmínkou je, aby modely obsahovaly, ukazovaly, odrážely výrazně všechny identifikační znaky, která poznávající osoba vnímala a zapamatovala.

5 Obecné zásady provedení rekognice osob

Ustanovení § 104b TŘ upravuje postup pro provedení rekogničního aktu, který se skládá ze dvou obligatorních fází, z předchozího výslechu poznávající osoby podle ustanovení § 104b TŘ a následně ze samotného rekogničního aktu.

V první fázi je nutno nejprve poznávající osobu předepsaným způsobem poučít, a po té ji vyslechnout. Díkce zákona pro účely poučení o provedení rekognice odkazuje v ustanovení § 104b odst. 6 TŘ na poučení o výpovědi obviněného a svědka v trestním řízení. Poznávající osoba musí být poučena jako svědek (§104b odst. 6 TŘ, § 158a TŘ- při provedení na návrh státního zástupce za přítomnosti soudce, § 97-101 TŘ- o povinnosti svědčit, zákaz výslechu, právo odepřít výpověď). Pokud je poznávající osobou obviněný, má povinnost se k provedení rekognice dostavit podle ustanovení § 90 TŘ, ale může odmítnout ztotožnit osobu nebo věc podle ustanovení § 92 odst. 1 TŘ. Teprve po úplném poučení může být poznávající osoba vyslechnuta. Účelem výslechu poznávající osoby je získat co nejpřesnější popis poznávané osoby nebo ztotožňované věci. Poznávající osoba by měla uvést, podle jakých znaků či zvláštností by byla schopna poznávanou osobu nebo věc znovu poznat. Dále by měla poznávající osoba uvést, za jakých okolností osobu nebo věc původně vnímala. Výslech by se měl zaměřit také na vlastnosti poznávající osoby, které ovlivňují správnost jejího vnímání, jež se týkají stavu jejího zraku, sluchu, paměťových schopností a pozorovacích schopností. Výslech před provedení rekogničního aktu je nezbytný pro posouzení věrohodnosti označení osoby nebo věci poznávajícím, protože označovaná osoba nebo věc by měla být identifikována právě podle znaků, které poznávající osoba uvedla v předchozím výslechu. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby se poznávající osoba neseťkala tváří v tvář s osobou poznávanou nebo věcí před provedením výslechu a samotného rekogničního úkonu.

Ve druhé fázi se provede rekognice osob nebo věci. Poznávající osobu je třeba nejprve instruovat, jak se má při rekognici chovat (že může požádat předváděné osoby o to, aby se otočily, že svůj závěr o totožnosti může říci mimo místnost, atd.). Ztotožňovaná osoba musí být poučena za přítomnosti nezúčastněné osoby podle svého procesního postavení. Jestliže se bude jednat o podezřelého nebo obviněného, musí být též poučen o povinnosti strpět provedení úkonu, dále o tom, že může být vyzván

k tomu, aby krátce promluvil nebo udělal několik kroků či jiný pohyb, ale této výzvě vyhovět nemusí. Objekty jsou poznávané osobě vždy ukazovány ve skupině osob nebo věcí, které se nazývají přivzaté. Každá přivzatá osoba nebo věc jsou označeny tabulkou s pořadovým číslem. Poznávané osobě je umožněno, aby si vybrala pořadové číslo podle vlastní vůle. Objekty nejsou poznávající osobě ukazovány postupně, nýbrž ve skupině všechny současně.

Účastníky rekognice jsou zpravidla policisté, poznávající osoba, poznávaná osoba (podezřelý nebo obviněný), přivzaté osoby, nezúčastněná osoba, soudce (jestliže se jedná o úkon podle § 158a TŘ), státní zástupce, někdy pracovník odboru sociálně právní ochrany dětí. Naproti tomu v Severní Karolíně v USA platí také zákon obsahující i další podmínku účastníků rekognice, a to sice že osoba, která vede průběh rekognice a komunikuje s poznávající osobou, nesmí vědět, která osoba z předvedených osob je ztotožňována. Dokonce se doporučuje, aby osoba vedoucí průběh rekognice nebyla jakkoliv zapojena do vyšetřování daného případu. Důvodem k tomu, aby osoba vedoucí průběh rekognice nevěděla, jaká osoba má být ztotožněna, je možné ovlivnění poznávající osoby ve ztotožnění poznávané osoby.³⁴ Jsem toho názoru, že není důvod k tomu, aby kriminalista neměl vědět, která osoba má být ztotožňována. Samozřejmě kriminalista nemůže poznávající osobě podávat sugestivní otázky, či ji napomáhat ve znovupoznání, ale domnívám se, že pokud by kriminalista nevěděl, která osoba je ztotožňována, bylo by to na újmu taktiky provedení rekognice.

Rekognice zpravidla probíhá v jedné místnosti, kde před poznávající osobu předstoupí skupina objektů. Poznávající osoba je vyzvána, aby si pozorně prohlédla objekty, a v případě, že některý objekt pozná, aby jej označila ukázáním a řekla pořadové číslo. Poznávající osobě je umožněno, aby si prohlédla objekty ze všech stran a je jí ke znovupoznání poskytnut dostatek času. V trestním řádu není uvedeno, kde a jak má poznávající osoba činit výrok o totožnosti. Obvykle se tak děje před skupinou předváděných osob, ovšem lze umožnit poznávající osobě sdělit závěr o totožnosti bez přítomnosti předváděných osob, ale za přítomnosti nezúčastněné osoby či v přítomnosti obhájce obviněného. Podle mého názoru, je otázkou taktiky, kde má

³⁴ RODRIGUEZ, Dario N. a Melissa A. BERRY. The effect of line-up administrator blindness on the recording of eyewitness identification decisions. *Legal and Criminological Psychology* [online]. 2014, vol. 19, issue 1, s. 69-79 [cit. 2014-03-02]. DOI: 10.1111/j.2044-8333.2012.02058.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.2044-8333.2012.02058.x>

být výrok o ztotožnění poznávající osoby vyřčen. Domnívám se, že v některých případech je vhodné ponechat ztotožňovanou osobu v nejistotě, zda byla poznána či nikoliv.

Pokud poznávající osoba, některý objekt označí a uvede, že jej poznává, je nutné vyzvat poznávající osobu, aby sdělila, na základě kterých znaků objekt ztotožnila. Jestliže dojde k rozporům mezi původní výpovědí k popisu ztotožňované osoby a výsledků rekognice, je poznávající osoba po ukončení rekognice znovu vyslechnuta k objasnění rozporů. Po celou dobu provádění rekognice je kladen důraz na řádnou dokumentaci a současně je pořizována fotodokumentace, která by měla zachycovat předváděné osoby.

Provádí-li se rekognice osob in natura podle hlasu, umožní se poznávané osobě, aby hovořila v libovolném pořadí mezi osobami se shodnými či podobnými hlasovými znaky. Dále může být rekognice osob in natura provedena podle pohybových či funkčních znaků poznávané osoby.

Trestní řád výslovně upravuje v ustanovení §104b odst. 4 TŘ rekognice osob podle fotografie. Rekognice osob nebo věcí podle fotografie se užije pouze, pokud nelze ukázat poznávanou osobu nebo věc, poznávající osobě. Fotografie se poznávající osobě představují obdobně jako při rekognici osob in natura ve skupině dalších objektů, které by se neměly výrazně lišit. Z praxe znám případ, kdy vadou při konané rekognici podle fotografií bylo různé stáří představovaných fotografií, které se projevují případnou opotřebovaností fotografie. V daném případě fotografie poznávané osoby jevila známky novosti (vytisknutá na čistém bílém papíře), kdežto fotografie ostatních objektů byly značně opotřebované až zažloutlé. Domnívám se, že rekognice osob podle fotografií by měla být konána, jen jestliže podezřelá osoba není známa nebo není k dispozici, ale de lege ferenda také pokud poznávaná osoba výrazně změnila svůj vzhled (viz podkapitola 1.4.).

S ohledem na to, že v praxi se nejčastěji koná rekognice osob, tuto kapitolu zaměřím na obecné zásady rekognice osob, které považuji za nezbytné k řádnému provedení rekognice osob. V podkapitole se také dotknu otázky povinnosti obviněného se zúčastnit rekognice a zákazu změny vzhledu, které považuji za velmi zajímavé z důvodu odlišných názorů kriminalistů.

5.1 Podobnost přivzatých osob s osobou poznávanou

Zásada podobnosti předváděných objektů pro provedení rekognice je významná, je zakotvena v ustanovení § 104b odst. 5 TŘ:

„Má-li být poznána věc, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi ve skupině věcí pokud možno téhož druhu.“

Při provedení rekognice osob in natura je důležité, aby se předváděné osoby výrazně neodlišovaly. Tato zásada je v zákoně upravena v ustanovení § 104b odst. 3 TŘ. Zákon pouze stroze stanovuje požadavek, aby se předváděné osoby výrazně neodlišovaly, ale dále nestanovuje, v jakých identifikačních znacích se nemají osoby výrazně odlišovat. To shledávám jako velký nedostatek zákonné úpravy provedení rekognice. Ani v praxi není často tato zákonná úprava dostatečně respektována. Pro názornost uvádím nález Ústavního soudu pod sp.zn. IV. ÚS 37/01, ve kterém Ústavní soud vyslovuje názor, že rekognice nebyla provedena řádně, jestliže se stěžovatel a přivzaté osoby nápadně lišily svým věkem a tudíž i vzhledem. V daném případě z protokolu o provedené rekognici a přiložené fotodokumentace vyplývalo, že stěžovatel byl postaven do skupiny čtyř osob, z nichž nejstarší osoba byla o více než 13 let mladší než stěžovatel. Tedy na první pohled byl markantní rozdíl mezi osobami přivzatými a poznávanou osobou.

S ohledem na to, že nejsou deklarována obecná hlediska podobnosti předváděných osob při rekognice in natura, si myslím, že by se předváděné osoby neměly odlišovat v následujících identifikačních vlastnostech. V první řadě se předváděné osoby nesmí odlišovat v pohlaví a etniku. Dále ve věku, respektive ve zdánlivém stáří. Pokud poznávající osoba nedokáže při výslechu odhadnout stáří ztotožňované osoby, myslím si, že je vhodné vybrat do skupiny předváděných osoby odpovídající zdánlivému stáří poznávané osoby. Důležitou roli dle mého názoru, aby se předváděné osoby výrazně neodlišovaly, hraje oblečení. Mám za to, že pokud svědek uvede popis oblečení, je vhodné, aby tak byly oděny všechny předváděné osoby, případně měly všechny předváděné osoby i další doplňky, např. pokrývku hlavy. Pokud by nebyly osoby předváděné stejně oblečeny, je na první pohled markantní rozdíl mezi osobami, který napomáhá poznávající osobě od sebe odlišit předváděné osoby na základě nesprávných znaků.

Jsem toho názoru, že se dále předváděné osoby nesmí odlišovat výškou postavy a stavbou těla, dále barvou, délkou a hustotou vlasů a vousů. Souhrn dosud mnou naznačených znaků podobnosti považuji za základní, ale nehledě na ně by měly být splněny i další podmínky podobnosti znaků zvláštních. Za takové považuji: barvu očí, jizvu v obličeji, tetování, piercing, mateřské znaménko, výrazné pihy, jedno oko, chybějící zub. Pokud by nebyly dodrženy zvláštní znaky podobnosti přivzatých osob, byla by rekognice zatížena vadami.

Pokud svědek při popisu osoby vypověděl, že měla na sobě paruku, brýle či jinou úpravu zevnějšku, je nezbytné, aby takto osoby byly upraveny ve shodě s výpovědí svědka.

Jsem toho názoru, že pokud nejsou splněny základní i zvláštní znaky podobnosti předváděných osob a osoba poznávaná by nezapadala mezi přivzaté osoby při rekognici, je takto provedená rekognice zatížena nezhojitelnými vadami a nepoužitelná v trestním řízení.

Navázala bych ještě na problematiku účasti přivzatých osob. Zpravidla se přivzaté osoby vybírají z řad policistů v budově, kde se rekognice koná. To je zcela logický postup, protože dosud není trestním právem řešena otázka, jak přimět zákonným způsobem či donutit přivzaté osoby, aby strpěly účast na rekognici a postavily se do řady s podezřelou osobou. Přesto se domnívám, že je značně složité až nemožné vybrat tři kolegy v relativně úzkém kolektivu, kteří se výrazně neodlišují od ztotožňované osoby, aby byl zachován požadavek podobnosti přivzatých osob s osobou ztotožňovanou. Jsem toho názoru, že současná právní úprava je chybná, pokud počítá s dobrovolností účasti těchto osob. „Problémy totiž může občas činit zajištění účasti přivzatých osob z okruhu různých minoritních etnik žijících na území České republiky. Řešení takového problému by bylo pro právní vědu zcela legitimní a kriminalisté by je uvítali.“³⁵

5.2 Počet přivzatých osob

Jestliže by byla poznávající osobě předvedena při rekognici pouze jedna osoba, kterou sice poznávaná osoba nezná a nesmí znát, může to mít sugestivní účinek

³⁵ KONRÁD, Zdeněk. Po velké novele trestního řádu objevujeme v kriminalistické taktice nové problémy?. *Kriminalistika*. 2006, č. 2, s. 99.

na poznávající osobu a vést k myslným závěrům v poznání. Proto byla uzákoněna zásada předvádění ztotožňovaného objektu mezi objekty přivzatými v ustanovení § 104b odst. 3,5 TR. Předvádění osob ve skupině bezprostředně nutí poznávající osobu srovnávat paměťovou stopu s myšlenkovými obrazy objektů předvedených ve skupině.

Trestní řád stanovuje spodní hranici počtu přivzatých osob, která nesmí klesnout pod tři. Ovšem zákon se nezmiňuje o horní hranici počtu přivzatých osob. M. Protivínský, který ve své práci vychází z poznatků obecné psychologie a zkušeností z praxe, doporučuje, aby celkový počet předváděných osob v jedné skupině nebyl vyšší než 6-8 objektů.³⁶ Osobně se domnívám, že by počet předváděných osob ve skupině neměl překročit počet šesti objektů. Myslím si, že pro poznávající osobu může být velký počet předváděných osob zavádějící. Mám za to, že pokud je předváděno více jak šest osob, poznávající osoba není schopna soustředěně vnímat všechny předvedené objekty. Nehledě na složitost zajistit v praxi velký počet osob podobných poznávané osobě.

Pokud by nedošlo k dodržení zásady předvádění ztotožňované osoby mezi osobami přivzatými, pak je důkaz získaný rekognicí absolutně neúčinný v trestním řízení.

Zajímavé je, že ohledně počtu přivzatých osob panuje nejednotnost mezi trestními řády jednotlivých států.³⁷ Podle ruského trestního řádu musí být ztotožňovaná osoba předváděna ve skupině nejméně dvou přivzatých osob, stejně tomu tak je i portugalském trestním řádu. Na Novém Zélandě jako v zemi common law platí, že počet přivzatých osob musí být sedm a zároveň je poznávající osoba vždy upozorněna, že ztotožňovaná osoba může, ale i nemusí být přítomna mezi předváděnými objekty. Poslední zmíněná zásada se mi zdá velmi užitečná, neboť není vyvíjen potencionální tlak na poznávající osobu, aby v každém případě jeden z objektů ztotožnila. Stejná zásada se objevuje i v trestních řádech USA, kde je stanoven počet přivzatých osob na nejméně pět. V Anglii a Walesu platí, že počet přivzatých osob při rekognici in natura nesmí klesnout pod osm a při rekognici osob podle fotografie platí, že musí být předváděno nejméně dvanáct fotografií včetně fotografie ztotožňované osoby.

³⁶ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 102.

³⁷ WÓJCIKIEWICZ, Józef. ON THE BENEFITS TO POLISH LAW OF A COMPARATIVE ANALYSIS OF IDENTIFICATION PARADES. *Comparative Law* [online]. 2013, č. 15, s. 124-134 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.12775/CLR.2013.007>.

5.3 *Otázka povinnosti obviněného zúčastnit se rekognice*

Na otázku, zda má obviněný povinnost se zúčastnit rekognice, existují v české literatuře rozporné názory.³⁸ Jsem toho názoru, že obviněný má povinnost se zúčastnit rekognice. Podle mého názoru poznávaná osoba je povinna strpět provedení rekognice, dovozují tak z výkladu § 104b a násl. TŘ.

Bezesporu souhlasím, že provedení rekognice vyžaduje větší míru součinnosti od obviněného než např. pouhé sejmutí otisků prstů, ale naproti tomu se od obviněného nevyžaduje aktivní součinnost, jako je tomu u vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce či prověrky na místě, u kterých trestní řád výslovně nebo odkazem stanovuje, že k těmto úkonům nesmí být obviněný žádným způsobem donucován, ale v případě rekognice tak nečiní. Z kriminalistického pohledu se domnívám, že by bylo zároveň neúčelné donucovat obviněného například při prověrce na místě, aby vyšetřovatelům ukázal jednotlivá místa proti jeho vůli. V situaci, kdy obviněný nebude vyvíjet aktivitu při prověrce na místě ukázat nějaká místa, bude sice přivezen na místo, o němž vypovídal, ale bude tvrdit, že si to místo nepamatuje, že by to sice mohlo být ono, ale je možné, že taky není. Domnívám se, že pokud zkušený kriminalista vidí, že obviněný neprojevuje dostatečnou aktivitu k provedení daného úkonu, tak pro něj nemá význam úkon vůbec konat, viz mnou naznačené domněnky u prověrky na místě. Bez potřebné aktivity obviněného k provedení určitého úkonu dochází ke ztrátě spolupráce s policejním orgánem a není rozhodné, zda zákon povoluje donucování k úkonu či nikoliv. Zůstává otázkou, jak lze z pohledu kriminalistické taktiky přinutit obviněného, aby se dobrovolně zúčastnil a vyvinul potřebnou aktivitu k provedení daného úkonu.

S ohledem na existující judikaturu³⁹ mám za to, že rekognice je úkon potřebný ke zjištění, zda je obviněný osobou, která se zdržovala na místě činu, a takovýto úkon je obviněný povinen strpět. Vycházím při tom z nálezu Ústavního soudu vydaného

³⁸ Srov. PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Pro jaký výklad rekognice (§104b TrŘ) se máme angažovat?. *Kriminalistika*. 2006, č. 4, s. 263-266.; FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnosti účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika*. 2004, č. 4, s. 282-291.

³⁹ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze sp.zn. 2 To 123/01 ze dne 4.10.2001., nález Ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11.10.2007.

pod sp.zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11.10.2007. V podané ústavní stížnosti se stěžovatel opíral o princip „nemo tenetur se ipsum accusare“, kdy v rámci práva neobviňovat sám sebe, měl být poučen o právu odmítnout účast na rekognici. Stěžovatel měl tak za to, že nedostatek tohoto poučení činí z výsledků provedených rekognicí důkazy získané v rozporu se zákazem donucování. Ústavní soud ve výše uvedeném nálezu dovozuje povinnost poznávané osoby (včetně obviněného) strpět provedení rekognice, zároveň uvádí, že poznávaná osoba může být přípustnými prostředky (předvedením, uložením pořádkové pokuty) donucována k účasti na rekognici. Ústavní soud vycházel z toho, že rekognici lze považovat za velmi efektivní důkazní prostředek a institut umožňující dosažení veřejného statku, spočívajícího v náležitém objasnění trestných činů a spravedlivém potrestání jejich pachatelů. Dále Ústavní soud nastínil i další účely rekognice: „Vzhledem ke skutečnosti, že rekognice je prostředkem проверки věrohodnosti přímého svědectví, plní rovněž účel vyloučení nevinných osob z podezření, a tudíž účel ochrany individuálních práv před neodůvodněným stíháním a odsouzením. Jako taková má rekognice nezastupitelný význam a pokud by její konání záviselo na vůli obviněných, došlo by k nepoměrnému ztížení vyšetřování množství závažných trestných činů a v důsledku toho k ochromení orgánů činných v trestním řízení při zjišťování objektivní pravdy (§ 2 odst. 5 věta druhá tr. řádu). S ohledem na tuto skutečnost Ústavní soud konstatuje, že pravidlo nemo tenetur se ipsum accusare není, i přes svůj zásadní význam pro spravedlivost trestního procesu, bezbřehé. I přes specifika rekognice uvedená výše se ve své podstatě jedná o úkon, při němž je obviněný nucen toliko pasivně strpět poznávací proceduru. Požadavky, jež jsou při rekognici na obviněného kladeny, nemají takový charakter, aby je bylo- lze označit za donucování k sebeobviňování či k sebeusvědčování.“⁴⁰

Povinnost obviněné osoby strpět provedení rekognice a donucení k účasti na rekognici přípustnými prostředky je obecně dovozována i zahraniční judikaturou a teorií.⁴¹

⁴⁰ Nález Ústavního soudu pod sp.zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10.2007

⁴¹ Srov. MEYER-GÖBNER, Lutz. *Strafprozeßordnung, Kurzkommentar*. München: C.H. Beck, 1999. s. 58.; KAMISAR, Yale, Wayne LAFAYE a Jerold H. IRSAEL. *Modern Criminal Procedure: Cases, Comments and Questions*. Sixth Edition. St. Paul, Minn: West Publishing Co, 1986.

Z české literatury uvádím rozporné postoje M. Fryštáka a M. Protivínského na problematiku účasti poznávané osoby, současně i jejich rozporné názory na úpravu vzhledu poznávané osoby.

M. Fryšták konstatuje per analogiam k výsledku, že obviněný jako poznávaná osoba nemá povinnost zúčastnit se rekognice a nemůže k účasti na ní být žádným způsobem nucen.⁴² Současně ale dovozuje, že obviněný má povinnost se k takovému úkonu dostavit a pokud tak neučiní, lze vůči němu použít pořádkovou pokutu či předvedení. M. Fryšták dále odkazuje i na Listinu základních práv a svobod na čl. 40 odst. 4, která uvádí, že obviněný má právo odepřít výpověď, která úzce souvisí se zásadou zákazu donucování k sebeobviňování. M. Fryšták se domnívá, že stejně jako obviněný nemá povinnost poskytovat důkazy, které by svědčily proti jeho osobě, a orgány činné v trestním řízení poskytnutí takového důkazu po něm ani nemohou požadovat a ani jej k tomu nutit, tak v případě ztotožnění poznávané osoby poznávající osobou budou její výsledky jedním ze stěžejních důkazních prostředků pro podání obžaloby. Výsledek rekognice tak považuje v první řadě za důkaz, který může potencionálně svědčit proti poznávané osobě. Závěrem M. Fryšták zastává názor, že obviněný nemá povinnost strpět účast na rekognici, ale má pouze povinnost se k ní dostavit.

Naproti tomu M. Protivínský se domnívá, že M. Fryšták se mýlí, když tvrdí, že osoba má jen povinnost se k rekognici dostavit, ale nemá povinnost se zúčastnit rekognice, že nemůže k účasti na ní být donucován žádným způsobem, nemá povinnost tento úkon strpět.⁴³ Podle názoru M. Protivínského jestliže poznávaná osoba (obviněný) odmítne strpět rekogniční úkon, může jí být také uložena pořádková pokuta, neboť rekognice je identifikační úkon, kterým se zjišťuje, zda je osoba totožná s osobou vnímanou v souvislosti s trestným činem a obviněný je vždy povinen strpět úkony potřebné k tomu, aby se zjistila totožnost.

Podle mého názoru, je ukládání pořádkové pokuty k donucení na účasti rekognici zcela bezúčelné. Pokud se obviněný nebude chtít zúčastnit rekognice, nelze ho donutit k účasti jinak než takticky. Můžu například opakovaně uložit pořádkovou

⁴² FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnosti účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika*. 2004, č. 4, s. 282-291.

⁴³ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Pro jaký výklad rekognice (§104b TrŘ) se máme angažovat?. *Kriminalistika*. 2006, č. 4, s. 263-266.

pokutu obviněnému, že se nedostavil k provedení rekognice, on uloženou pokutu vždy zaplatí, pak ho už ale může obtěžovat platit pořádkové pokuty a rozhodne se rekognice zúčastnit s cílem zmařit její průběh. Zmařit průběh rekognice může obviněný velmi jednoduše, postačí, pokud při rekognici prohlásí: „Já jsem ten, koho máte poznat, kdo to podle nich udělal.“ Zde je nezbytné, aby vyšetřovací kriminalista postupoval takticky, jestliže obviněný se na provedení rekognice několikrát nedostavil a vždy zaplatil pořádkovou pokutu, již by měl kriminalista pojímat podezření, že obviněný bude svou náhlou účastí chtít zmařit úkon. Dle mého názoru může ještě nastat druhá situace, a to že obviněný se na provedení rekognice dostaví a po poučení prohlásí, že se jí nezúčastní. V obou případech si myslím, že by vyšetřující policista mohl využít kriminalistické taktiky a poučit obviněného v přítomnosti obhájce o provedení rekognice. Obviněný následně prohlásí, že se rekognice nezúčastní. Kriminalista požádá obhájce, aby s ním odešel do jiné místnosti, a ponechají obviněného ve vyšetřovací místnosti s dohlížejícím policistou, který je již předem srozuměn s následujícím průběhem. Kriminalista odvede obhájce do místnosti vybavené jednocestným zrcadlem, kde se nachází poznávající osoba spolu s osobou nezúčastněnou. V přítomnosti obhájce poučí poznávající osobu. Na pokyn dohlížející policista vyzve obviněného, aby ho doprovodil do jiné místnosti, kde se nachází další tři osoby, a policista sdělí obviněnému, aby se někam posadil. Následně vyšetřující kriminalista roztáhne závěs, který zakrýval pohled skrze jednocestné zrcadlo do místnosti, kde sedí obviněný spolu s přivzatými osobami. Tímto postupem lze velmi jednoduše dosáhnout kýženého cíle, neboť obviněný neví o průběhu rekognice, tudíž jí nemůže ani zmařit. Domnívám se, že mnou naznačený návod, jak přimět obviněného k účasti na průběhu rekognice, je velmi užitečný. Dle mého názoru takový postup nemůže být ani v rozporu se zákonem, neboť obviněný byl řádně poučen a byl předveden ve skupině s přivzatými osobami. Obdobně se taktický postup při provedení rekognice dá využít i v případě potřeby, aby poznávaná osoba promluvila. Může nastat situace, že poznávající osoba řekne, že se domnívá, že osobou, kterou vnímala v souvislosti s trestným činem, je osoba č. 3, ale potřebovala by k jejímu úplnému určení slyšet její hlas. Kriminalista by v daném případě měl předpokládat, že když obviněného poučil, že nemá povinnost během rekognice promluvit, tak na výzvu, aby pronesl určitou větu, nepromluví. Daleko vhodnější, jestliže potřebuji, aby obviněný promluvil, je vyzvat podle čísel všechny

předvedené, aby pronesli určitou větu. Obviněný, jestliže na sebe nebude chtít upozornit tím, že jako jediný nepromluví, dojde k závěru, že je vhodné určitou větu zopakovat také.

5.4 Zákaz změny vzhledu poznávané osoby

Je obecně známo, že pokud ztotožňovaný objekt do doby provedení rekognice podstatně změní svůj vzhled, nelze očekávat, že poznávající osoba znovu pozná ztotožňovanou osobu. Je problémem, pokud dojde ke změně těch identifikačních u ztotožňované osoby, které uvedla poznávající osoba ve své předchozí výpovědi. Vystává otázka, zde je možné dát před konáním případné rekognice ztotožňované osobě zákaz změny vzhledu. Čeští kriminalisté na problematiku zákazu změny vzhledu mají rozporné názory.⁴⁴ Co se týče vzhledu poznávané osoby, tak se M. Fryšták domnívá, že je možno poznávané osobě dát příkaz (stanovit ji fakticky povinnost či vlastně omezení), aby neprováděla žádné úpravy svého vzhledu s ohledem na budoucí možnost provedení rekognice. Změnami vzhledu autor myslí např. délku a barvu vlasů či vousů. Pokud by byl osobě takový příkaz dán policejním orgánem, měl by oporu v zákoně či jiném právním předpise a nejednalo by se z jeho strany o neodůvodněný zásah do osobní sféry této osoby.

U možnosti udělit zákaz změny vzhledu, který uvedl M. Fryšták, se M. Protivínský staví do opozice a tvrdí, že není nutné zakázat změnu vzhledu, aniž by tak byl účel rekognice zmařen a navíc možnost zákazu takového omezení z trestního řádu nevyplývá. M. Protivínský má za to, že by to bylo v rozporu především se zásadou presumpce nevinny, neboť se do postavení ztotožňované osoby může dostat i osoba nevinná. K rekognici lze tedy obviněnou osobu předvolat nebo předvést analogicky jako k výslechu, ale nelze jí de lege lata dát předem zmíněný příkaz. M. Fryšták se domnívá, že účel rekognice je zpravidla definitivně zmařen, jestliže poznávaná osoba před rekognicí změnila svůj vzhled. Naproti tomu M. Protivínský vysvětluje, že v případě, že má být ztotožňována obviněná osoba, která prokazatelně (např. podle výpovědí sousedů, spoluzaměstnanců apod.) v době spáchaná činu, z něž je obviněna,

⁴⁴ Srov. FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnosti účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika*. 2004, č. 4, s. 282-291. PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Pro jaký výklad rekognice (§104b TrŘ) se máme angažovat?. *Kriminalistika*. 2006, č. 4, s. 263-266.

měla jiný zevnějšek, a je bezpečně zjištěno konkrétně jaký, může být policejním podrobena adekvátní úpravě vzhledu přivzatým maskérem. Více nelze zevnějšek poznávané osoby upravovat.

Co se týče zákazu úpravy vzhledu pro možné provedení rekognice, plně se ztotožňuji s názory M. Protivínského. Zákazy úpravy vzhledu považuji za zásah do osobní sféry člověka, který není obhájitelný s ohledem na porušení presumpce nevinny. Úprava vzhledu dle mého názoru nemůže zmařit výsledky rekognice, neboť vzhled lze pomocí maskéra pro účely rekognice provizorně navrátit v předešlý stav. Přesto se domnívám, že pokud by poznávaná osoba změnila svůj vzhled tak výrazně, že by nebylo možné navrátit provizorně do původní podoby ani za pomoci maskéra, bylo by vhodnější využít rekognice osob podle fotografie, jak jsem již uvedla v předchozích kapitolách. Polemiky výše uvedené mohou být velmi zajímavé, jestli na ně bude při rektifikaci trestního řádu brán zřetel a promítnou se do novel jednotlivých zákonů. Dále se domnívám, že některé úpravy vzhledu před provedením rekognice jsou naopak nezbytné aktuálně v souvislosti s maskováním pachatelů loupeží, zde je nezbytné, aby poznávaná osoba a osoby přivzaté byly stejně maskovány jako při loupeži např. parukou, pokrývkou hlavy, kuklou, škraboškou nebo šátkem přes oči.

5.5 *Nezúčastněná osoba*

K provedení rekognice se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna. Osoba, jíž náleží pozice nezúčastněné osoby, je svědkem procesního úkonu rekognice, bez její účasti by nebyly dodrženy zákonné podmínky provedení rekognice. Má se jednat o osobu, která nemá žádný vztah k projednávané věci, a není orgánem činným v trestním řízení. Z vlastní zkušenosti uvádím, že pozice nezúčastněné osoby jsem se sama několikrát zhostila a hlavní účel přítomnosti nezúčastněné osoby během rekognice shledávám v dohlížení na to, aby poznávaná osoba nebyla nijak ovlivněna, či aby na ni nebyl vyvíjen nátlak při poznávání ztotožňované osoby ze strany orgánů činných v trestním řízení. Domnívám se, že posláním nezúčastněné osoby je případně v budoucnu podat svědectví o tom, jak rekogniční úkon probíhal. Podle mého názoru však nezúčastněná osoba nemůže vystupovat jako garant zákonnosti provedení

rekognice, když nejsou dány žádné požadavky na její vzdělání a tudíž to je většinou osoba práva neznalá.

Trestní řád neuvádí žádnou pozitivní ani negativní definici nezúčastněné osoby. V učebnici trestního práva procesního zpracované pod vedením autorů D. Císařové a J. Fenyka se lze dočíst, že osobou na věci nezúčastněnou nemůže být např. poškozený, ale ani pracovník soudu státního zastupitelství a zejména ani policejního orgánu.⁴⁵ Což je zcela v rozporu s praxí, kdy nezúčastněného osobou obvykle bývá civilní zaměstnanec Policie ČR. To bývá terčem v oku obviněných, kteří jsou rekognicí ztotožňováni, neboť se domnívají, že už pouze zaměstnaneckým poměrem k orgánu činném v trestní řízení vzniká vztah k projednávané věci a snaží se použitelnost provedené rekognice napadnout opravnými prostředky. Nejvyšší soud v usnesení vydaném pod sp.zn. 5 Tdo 936/2007 řešil dovolání obviněného, který namítal nezákonnost rekognice, tedy následně procesní nepoužitelnost rekognice. Obviněný nezákonnost spatřoval v tom, že poznávací proces neproběhl v přítomnosti nezúčastněné osoby, neboť civilní zaměstnankyni Policii ČR za nezúčastněnou osobu považovat nelze, neboť to není osoba nestranná. Nejvyšší soud dovodil, že pokud civilní zaměstnankyně Policie ČR nemá žádný vztah k projednávané věci ani k osobám, kterých se úkon dotýkal, není ani orgánem činným v trestním řízení, ani v projednávané věci nebyla činná jako pomocná osoba policejního orgánu a v žádné věci nijak nezasahovala do prověřování a vyšetřování projednávané věci, nebrání její zaměstnanecký poměr tomu, aby byla přibrána k rekognici jako nezúčastněná osoba. Přikláním se k názoru Nejvyššího soudu, neboť pokud jsou splněny podmínky, které jsem výše uvedla, nebrání pouze zaměstnanecký poměr k orgánu činnému v trestním řízení nestrannosti nezúčastněné osoby.

5.6 Oddělenost rekogničních aktů

Rekogniční akt je vždy prováděn pouze jedním subjektem rekognice, to znamená pouze jen jednou poznávající osobou. Bylo by zcela nepřípustné, kdyby byly dvě poznávající osoby při jednom rekogničním aktu.

⁴⁵ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Jaroslav FENYK a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktual. a roz. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 277.

K zásadě oddělenosti rekogničních aktů jsem došla výkladem ustanovení § 104b TŘ, které hovoří o svědkovi, podezřelém a obviněném, kteří mají pomocí rekognice znovupoznat osobu nebo věc v jednotném čísle. Z čehož vyplývá, že z provedení rekogničního aktu současně dvěma subjekty by mohlo dojít ke vzájemnému ovlivňování, které by zkreslovalo výsledky rekognice. Tím by mohla být zpochybněna objektivita rekognice a její důkazní hodnota.

Dále lze výkladem § 104b odst. 3,5 TŘ dojít k tomu, že při provedení rekogničního aktu má být mezi přivzatými osobami předváděna pouze jediná ztotožňovaná osoba. Domnívám se, že hlavním důvodem je dodržení zákonné podmínky, že předváděné osoby se nesmí výrazně odlišovat, což by bylo složité dodržet, pokud by se jednoho rekogničního aktu účastnily dvě ztotožňované osoby. Každá ztotožňovaná osoba musí být předvedena ve skupince nejméně dalších tří osob, z čehož vyplývá, že pokud by byly předváděny dvě ztotožňované osoby současně, musel by být počet přivzatých osob nejméně šest. To shledávám jako velmi komplikované.

6 Příprava rekognice

Důležitou součástí řádného provedení a uplatnění rekognice v trestním řízení je příprava a taktika provedení rekognice. S ohledem na neopakovatelnost rekognice je velká pozornost celého procesu věnována zejména přípravě. Příprava procesu ztotožňování osob, zvířat a věcí poznávací osobou je s ohledem na relativní neopakovatelnost značně náročná. Náročnost přípravy rekognice plně odpovídá jejímu důkaznímu významu v trestním řízení. Pakliže by nebyla dodržena příprava a splněny všechny zákonné podmínky provedení, mohlo by jít o zásadní vadu řízení, která má za následek absolutní neúčinnost, tedy nepřipustnost takové rekognice jako důkazu.

Příprava by měla být provedena co nejdříve poté, kdy se na základě analýzy všech podkladů konkrétního případu rozhodne pro provedení rekognice. Domnívám se, že vysoké požadavky jsou kladeny zejména na včasnost přípravy, neboť platí, čím později bude rekognice připravena a provedena, tím více může poznávající osoba zapomenout podobu ztotožňované osoby a tím je i menší naděje, že ztotožňovaná osoba bude poznána.

Příprava rekognice je podle jednotlivých autorů nejčastěji rozdělena na dvě části, a to přípravu obsahovou a organizační.⁴⁶

6.1 Obsahová příprava rekognice

Obsahovou přípravou rekognice jsou řešeny taktické úlohy plynoucí z vyšetřovací situace, které se dotýkají předpokladů k zajištění obsahové stránky budoucí činnosti při provádění rekognice.

Někteří autoři do obsahové přípravy rekognice zahrnují výslech poznávající osoby před rekognicí, zajištění včasnosti rekognice, výběr a přípravu subjektů a objektů rekognice.⁴⁷ Naproti tomu Z. Konrád se domnívá, že výslech poznávající osoby

⁴⁶ Srov. NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 2004, s. 288.; STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 161.; KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 47.

⁴⁷ Srov. STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 161.; NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 2004, s. 288.; PJEŠČAK, Ján a kol. *Kriminalistika: učebnice pro právnické fakulty*. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1986, s. 234.

před rekognicí je předpokladem rozhodnutí o jejím provedení a nikoliv součástí obsahové přípravy rekognice.⁴⁸ Jsem toho názoru, že v některých případech je takticky vhodné znovu vyslechnout poznávající osobu před předvedením objektů rekognice k identifikačním znakům ztotožňované osoby, avšak není to vždy pravidlem, a tudíž ani pravidelnou součástí obsahové přípravy.

Obsahová příprava se tradičně dělí na analytickou a syntetickou fázi.

6.1.1 Analytická fáze obsahové přípravy

Analytická fáze obsahové přípravy spočívá na podrobném rozboru dosud získaných podkladů, hlavně z výpovědi poznávající osoby. Na základě důkladného rozboru těchto podkladů dochází k rozhodnutí o vhodnosti výběru rekognice, jejího druhu a podmínek, za kterých bude konána.

Takovými podklady jsou zejména:

- zjištění, zda poznávající osoba budoucí rekognice má k dispozici pouze informace o znacích objektu získaných při jeho vnímání v souvislosti s trestným činem nebo zda disponuje dalšími informacemi o poznávaném objektu (u osob znalost jména, příjmení, bydliště; u věcí stavem opotřebení, atd.);
- zjištění identifikačních znaků poznávaného objektu, podle kterých by mohla poznávající osoba znovupoznat daný objekt (zvláštnosti hlasu či chůze);
- zjištění podmínek, při kterých došlo ke vnímání objektu (viditelnost, vzdálenost, osvětlení, použití brýlí);
- vyvození závěru, zda je poznávající osoba schopna znovu poznat ztotožňovaný objekt;
- zjištění, zda ztotožňovaná osoba podstatně nezměnila svůj vzhled;
- posouzení, jaký psychologický dopad bude mít provedení rekognice na poznávající osobu (obzvláště při účasti nezletilých);
- zajištění informací nutných k posouzení adekvátního množství přivzatých objektů, které se vzájemně příliš neodlišují, případně rozhodnout o úpravě objektů;

⁴⁸ KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 47.

- posouzení hrozícího nebezpečí poznávající osobě ve smyslu ustanovení § 55 odst.2 TŘ.⁴⁹

6.1.2 *Syntetická fáze obsahové přípravy*

Náplní syntetické fáze obsahové přípravy je sestavení plánu rekognice a jejího materiálně technického zabezpečení. Plán rekognice je výsledkem vytyčení taktických záměrů v rámci vyšetřování. Sestavený plán by měl obsahovat zejména:

- rozhodnutí o druhu připravované rekognice;
- naplánování času a místa připravované rekognice;
- určení konkrétního subjektu rekognice (osoba, která ztotožňovanou osobu vnímala a při výslechu uvedla, že je takovou osobu schopna znovu poznat), je-li takových osob více, nutnost naplánovat rekognici s každou poznávající osobou odděleně;
- určení podmínek vnímání, které bude nutno v daném případě zachovat;
- určení poznávaného objektu a případná nutnost úpravy vzhledu (kdo nebo co má být ztotožňováno);
- určení způsobu předvedení poznávaného objektu (samostatně, ve skupině s přivzatými objekty nebo postupně mezi přivzatými objekty);
- výběr přivzatých objektů a případná úprava jejich vzhledu před rekognicí;
- zajištění přítomnosti poznávající osoby, poznávaného objektu a přivzatých objektů;
- zajištění přípravy poznávaného objektu spolu s přivzatými objekty (zajištění, aby předváděné objekty vykazovaly shodné identifikační znaky, podobné oblečení, vlasy, vousy, atd.);
- zajištění, aby se poznávající osoba nesešla s poznávaným objektem před provedením rekognice;
- rozhodnutí, zda bude probíhat rekognice skrze jednocestné zrcadlo nebo jiným způsobem;

⁴⁹ Více- KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 47-48.; STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 161-162.

- rozhodnutí, kde poznávající osoba vysloví závěr o totožnosti poznávané osoby (zda v přítomnosti poznávané osoby nebo v její nepřítomnosti);
- určení prostředků dokumentace;
- určení, které osoby musí být při rekognici obligatorně přítomny, a u kterých je přítomnost dána fakultativně (obhájce, nezúčastněná osoba, atd.).⁵⁰

6.2 Organizační příprava rekognice

Organizační příprava rekognice spočívá v činnostech, které přímo směřují k vlastnímu provedení rekognice. Mezi takovéto činnosti bych zařadila přípravu poznávajících osob a objektů rekognice, jejich seznámení s cíli, metodikou a provedení rekognice. Někteří autoři považují za součást organizační přípravy rekognice také poučení subjektů a objektů rekognice o jejich právech a povinnostech, naproti tomu někteří autoři se naopak domnívají, že poučení subjektů a objektů patří až do úvodního stádia rekognice.⁵¹

Dále bych do organizačních opatření směřujících k provedení rekognice zařadila konkrétní opatření k zajištění přivzatých objektů, zejména zajištění jejich počtu a provedení jejich případných úprav vzhledu, pokud by se výrazně odlišovaly od poznávaného objektu. Cílem je zajištění, aby všechny objekty vykazovaly druhově shodné identifikační znaky. Do organizační přípravy zcela jistě patří zajištění shodných podmínek s podmínkami, za nichž byl poznávaný objekt vnímán v souvislosti s vyšetřovanou událostí. Bude se jednat zejména o dodržení vzdálenosti, doby vnímání, intenzity osvětlení a světelných podmínek vnímání (denní světlo, soumrak, večer, noc). Zajištění shodných podmínek však není třeba dodržovat ve všech případech, proto kriminalisté zvažují dodržení této podmínky ad hoc.

Významnou součástí organizační přípravy rekognice je přijetí konkrétního opatření k zabránění ukázání poznávaného objektu nebo jeho modelu poznávající osobě.

⁵⁰ Více- KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 48-49.; STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 162-164.

⁵¹ Srov. KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 49.; PJEŠČAK, Ján a kol. *Základy kriminalistiky*. Praha: Naše vojsko, 1976, s. 235.; STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 164.

Domnívám se, že by předem mělo být striktně určeno, kde se bude nacházet poznávající osoba a kde poznávaný objekt před provedením rekognice, aby nemohlo dojít k jejich setkání, současně by měli být určeni pracovníci, kteří budou dohlížet na dodržení tohoto opatření. Toto opatření shledávám jako jedno z nejdůležitějších, neboť má zajistit objektivnost výsledků rekognice. Kdyby byl ztotožňovaný objekt ukázán poznávající osobě před rekognicí, byť neúmyslně nebo náhodně, budou výsledky rekognice nevěrohodné a snadno zpochybnitelné. Výsledek takovéto rekognice by tak ztratil svou důkazní sílu.

Do organizační přípravy lze také zařadit opatření, které slouží k zajištění identity poznávající osoby nebo zajištění psychické bariéry mezi poznávající osobou a poznávaným objektem. Domnívám se, že je třeba dbát i přání poznávající osoby, zda je ochotna podstoupit rekognici „z očí do očí“ nebo ne. Takovým opatřením obvykle bývá provedení skryté rekognice skrze jednocestné zrcadlo.

Posledním organizačním opatřením, které se domnívám, že patří do organizační přípravy rekognice, je příprava prostředků k dokumentaci. V rámci přípravy prostředků k dokumentaci se bude jednat zejména o zajištění funkčnosti a přítomnosti fotoaparátu, mikrofonu či záznamového zařízení. U prostředků k dokumentaci je vhodné předem určit způsob jejich využití a rozmístit v místnosti, aby nebyl narušen samotný průběh rekognice.

7 Taktika rekognice

Mezi základní taktické zásady provedení rekognice bych zařadila zásadu zjištění identifikačních znaků a podmínek vnímání před provedení rekognice, zásadu předvádění ztotožňovaného objektu mezi objekty přivzatými, zásadu podobnosti předváděných objektů, zásadu oddělenosti rekogničních aktů. Všem zmíněným zásadám jsem se věnovala pozornost již v kapitole 5 Obecné zásady provedení rekognice osob. Poslední zásadou, kterou jsem dosud nezmínila, je zásada neopakovatelnosti rekognice.

V první části této kapitoly se budu věnovat pohledu na rekognici jako neodkladného a neopakovatelného úkonu. Ve druhé části kapitoly se pak zaměřím na vady rekognice, které vychází z nedodržení některých mnou shora uvedených zásad.

7.1 *Rekognice jako neodkladný a neopakovatelný úkon*

Rekognice je zpravidla úkonem neodkladným a neopakovatelným, který se koná téměř výhradně v přípravném řízení. V řízení před soudem se koná, jestliže nebyla rekognice provedena v přípravném řízení a je její provedení stále účelné.

Neodkladnost rekognice souvisí s ustanovením § 160 odst. 4 TŘ: „Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést. V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován.“

Rekognice je neodkladným úkonem například tehdy, kdy je nezbytné ještě před zahájením trestního stíhání ztotožnit zadržanou podezřelou osobu, buď poškozeným, nebo jiným očitým svědkem. Takový úkon z hlediska trestního řízení nesnese odkladu a musí být proveden neprodleně, zejména proto, aby mohl být podezřelý propuštěn na svobodu, bude-li výsledek rekognice negativní. Naproti tomu, bude-li výsledek rekognice pozitivní, podezřelý bude obviněn z trestného činu a státní zástupce může zvážit návrh soudu na vzetí obviněného do vazby.

Je-li prováděna rekognice jako neodkladný úkon je nutno postupovat velmi rychle s ohledem na ústavně zakotvená práva vycházející z čl. 8 odst. 3 Listiny

základních práv a svobod, podle kterých musí být zadržená osoba ihned seznámena s důvody svého zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Policejní orgán by měl také omezit počet provádění neodkladných rekognic na nezbytné minimum, zvláště je-li k dispozici více ztotožňujících osob. Policejní orgán by měl zvážit, se kterými vybranými poznávající osobami provede rekognici, aby to postačovalo k získání odůvodněného podezření pro sdělení obvinění a zahájení trestního stíhání. Se zbylými poznávajícími osobami se provede rekognice až po zahájení trestního řízení.

Pro rekognici, která je prováděna jako neodkladný a neopakovatelný úkon, platí ustanovení § 158a TR: „Je-li při prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a zjišťování jeho pachatele třeba provést neodkladný nebo neopakovatelný úkon spočívající ve výslechu svědka nebo v rekognici, provede se na návrh státního zástupce takový úkon za účasti soudce; soudce v takovém případě odpovídá za zákonnost provedení úkonu a k tomu cíli může do průběhu úkonu zasahovat. Soudci však nepřísluší přezkoumávat závěr státního zástupce o tom, že úkon je podle zákona neodkladný nebo neopakovatelný.“ Dle mého názoru, účast soudce je garancí nestrannosti a nezávislosti v případech, kdy je nezbytné za zákonem stanovených podmínek provést rekognici ještě před zahájením trestního stíhání, kdy obviněný nemůže v řízení ještě sám nebo prostřednictvím svého obhájce uplatňovat práva obhajoby.

Soudce vystupuje v případě provádění rekognice jako neodkladného a neopakovatelného úkonu jako garant zákonnosti. Mám za to, že záleží na povaze soudce, zda je při provádění rekognice aktivní, či jen pasivně dohlíží na zákonnost provedení. Podle mého názoru, by mohl soudce během své aktivní účasti s policejním orgánem předem probrat postup provedení rekognice, nebo i podobnost přivzatých osob s osobou ztotožňovanou, případně počet přivzatých osob. Bohužel v praxi se soudce většinou degraduje do role diváka, který pouze pasivně pozoruje průběh rekognice, což může mít mnohdy za následek, že ač proběhla rekognice za účasti soudce, je stížena vadami. Domnívám se, že soudce by měl v průběhu rekognice vystupovat aktivně, neboť by měl být schopen s ohledem na své znalosti upozornit na případné vady a zabránit tak zmaření úkonu.

Rekognice je v zásadě neopakovatelným úkonem. Obecně z hlediska psychologie je znovupoznání proces opakovatelný, ale z pohledu dokazování v trestním řízení nikoliv. V důsledku opakování rekognice se vedle již existující paměťové stopy poznávaného objektu vytváří při první rekognici i nová paměťová stopa předvedeného objektu. Nová paměťová stopa může sugestivně ovlivňovat poznávající osobu ve znovupoznávání při rekognici opakované, neboť k opakované rekognici jsou zpravidla přivzati jiní figuranti.

Při provedení rekognice by měl mít policejní orgán na paměti její neopakovatelnost. „Rekognice by měla být považována za neopakovatelný úkon trestního řízení (§ 160 odst. 4 TŘ), protože opakované představování objektu a jeho ztotožnění může vést k nežádoucímu ovlivňování poznávajících schopností ztotožňující osoby. Jestliže např. po spáchání činu je podezřelý předveden před ztotožňující osobu, aniž byly splněny procesní podmínky rekognice a teprve po té je prováděna řádná rekognice, lze mít pochybnosti o věrohodnosti takto provedeného úkonu. Na druhé straně ustanovení § 104b odst. 4 TŘ věta druhá nevylučuje provedení procesně použitelné rekognice in natura, které předcházela rekognice podle fotografie.“⁵² Naproti tomu jsou zde i rozdílné názory některých procesualistů na opakovatelnost rekognice: „Ve vhodných případech bude na místě, aby bylo znovupoznání osoby opakováno, zejména pokud podezřelý, obviněný nebo svědek poznávanou osobu skutečně ztotožnil, aby se tak vyloučila nahodilost volby a zvýšila se spolehlivost rekognice. Za tím účelem je vhodné při opakování poznání zajistit změnu pořadí ukazovaných osob.“⁵³ Tento názor považuji za nesprávný a zároveň za nešťastné vměšování do taktických postupů a způsobu provádění rekognice, zejména s ohledem na to, že tento názor pochází z komentáře k trestnímu řádu.

Domnívám se, že zásada neopakovatelnosti rekognice je převážně dodržována. Z vlastní zkušenosti, ale můžu říci, že v praxi často dochází k opakování rekognice v rámci jednoho rekogničního úkonu, což shledávám jako zcela nesmyslné. V rámci praxe u Okresního soudu pro Prahu- východ jsem se zúčastnila tří rekognic, kam jsem byla přibrána jako nezúčastněná osoba. V rámci jedné mnou navštívené rekognice

⁵² CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Jaroslav FENYK a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktual. a roz. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 356-366.

⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 4. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2002, s. 705. ISBN 80-717-9634-4.

probíhala rekognice osob podle fotografie. Poznávající osobě bylo předloženo vytvořené fotoalbum, ve kterém poznávající osoba sdělila, že poznává osobu fotografii č. 3. Následně poznávající osobě bylo předloženo jiné fotoalbum, ve kterém byly fotografie ztotožňované osoby a přivzatých osob přeházeny v jiném pořadí. Poznávající osoba v opakovaném pokusu opět označila ztotožňovanou osobu jako při prvním pokusu, ale ptala se přítomných policistů: „Označila jsem prve špatnou osobu, že mi dáváte fotografie na výběr znovu?“ Myslím si, že opakování rekogničního aktu v rámci jedné rekognice je zcela matoucí pro poznávající osobu. Pokud poznávající osoba prohlásí, že s jistotou poznává osobu mezi předvedenými objekty, je dle mého názoru zcela nepravděpodobné, že by při dalším pokusu s časovou prodlevou maximálně 10 minut označila osobu jinou. Ovšem opakování rekogničního aktu může mít negativní vliv na psychiku poznávající osoby, která se bude domnívat, že osobu chybně při prvním pokusu označila, proto v druhém rekogniční aktu označí osobu jinou. Takovéto ztotožňování však nepovažuji za znovupoznání, ale spíše hádání.

Jsem toho názoru, že dva rekogniční akty v rámci jedné rekognice jsou vhodné pouze tehdy, když poznávající osoba prohlásí, že si není jista v určení ztotožňované osoby. V tomto případě je podle mého názoru vhodné, aby byl rekogniční akt opakován, aby se poznávající osoba mohla znovu podívat o objekty.

Mohou se vyskytnout i případy, kdy je třeba rekognici opakovat, ač je rekognice v zásadě neopakovatelný úkon. Mezi takové případy bych zařadila rekognici, která byla provedena za horších podmínek, než byly podmínky vnímání ztotožňovaného objektu, či pokud poznávající osoba se dodatečně přiznala, že ze strachu neoznačila ztotožňovanou osobu, která se nacházela mezi osobami předváděnými, nebo se provede opakování rekogničního aktu bezprostředně po rekognici na žádost poznávající osoby.

7.2 Vady rekognice

Mohlo by se zdát, že rekognice je velice jednoduchý úkon prováděný v trestním řízení. Ve skutečnosti tomu ale tak není. V praxi se stále vyskytují případy, kdy rekognice je stížena vadami při jejím provádění, které mnohdy vedou k nepoužitelnosti výsledku rekognice jako důkazu v řízení před soudem.

Jak jsem již v předchozích kapitolách uvedla, je nezbytné při provádění rekognice dbát na splnění jejích zákonných požadavků a správných postupů. Rekognice

je velmi důležitým úkonem v trestním řízení, proto nelze podceňovat její přípravu a provádění. Myslím si, že obzvláště příprava tohoto úkonu je mimořádně důležitá. Zejména zvýšená pozornost by měla být věnována volbě vhodných přivzatých objektů, úpravě jejich vzhledu a řádně provedenému výslechu poznávající osoby před rekognicí.

Při provádění rekognice je nutno mít na paměti, že se jedná o úkon zpravidla neopakovatelný a případné vady mohou mít fatální následky z hlediska odmítnutí výsledků rekognice jako důkazu.

Podstatné vady rekognice shrnuje M. Protivínský ve svém článku (článek byl publikován před novelou trestního řádu přijatou zákonem č. 265/2001 Sb., která vstoupila v platnost 31.7.2001): „Je-li ztotožňující osobou obviněný, považuji za podstatné vady rekognice tyto postupy:

- Donucení obviněného ke ztotožnění osoby nebo věci, neboť § 92 odst.1 TŘ zakazuje donucení k výpovědi.
- Není-li obviněnému objasněno, proč má nějakou osobu nebo věc ztotožňovat, tj. jaké je souvislost tohoto úkolu se sděleným obviněním (odvozuji od § 92 odst. 1 TŘ).
- Není-li obviněný poučen o svých právech (§ 91 odst. 1 TŘ).
- Položení obviněnému kapciózní nebo sugestivní otázky, která může zpochybnit objektivnost výsledků rekognice (§ 92 odst. 3 TŘ).
- Není-li obviněnému poskytnuta možnost, aby si přečetl protokol o rekognici, nebo je-li odmítnuta jeho žádost, aby mu byl protokol přečten (§ 95 TŘ).
- Ztotožňují-li při rekognici tutéž osobu nebo věc současně dva či více obviněných (§ 91 odst. 2 TŘ).

Je-li ztotožňující osobou svědek, považuji za podstatné vady rekognice tyto postupy:

- Svědek nebyl poučen o právu odepřít znovupoznávání osoby nebo věci (§ 100 TŘ), o zákazu znovupoznání (§ 99 TŘ), o tom, že je povinen vypovídat pravdivě o výsledku znovupoznání a nic nezamlčovat a o trestních následcích křivé výpovědi (§ 101 TŘ).
- Svědku byly kladeny kapciózní nebo sugestivní otázky (§ 101 odst. 3 TŘ).
- Ztotožňování těchže osob nebo věcí současně dvěma či více svědky. I když u výslechu svědka trestní řád současný výslech dvou či více svědků nezakazuje,

domnívám se, že u rekognice, která je úkonem neopakovatelným, je třeba trvat na tom, aby s každým svědkem byl proveden oddělený znovupoznávací akt.⁵⁴

Výčet podstatných vad tímto není zdaleka vyčerpán. Vady jsou závislé na jednotlivých případech, neboť provedení každé rekognice nese určitá specifika, která musí být dodržena.

Za velmi podstatnou vadu postupu před rekognicí považuji skutečnost, že poznávající osoba v důsledku chybné přípravy před vlastní rekognicí zahlédne osobu, kterou má ztotožňovat. V jednom případě⁵⁵ byla rekognice provedena tak, že tři poškozené seděly na chodbě stanice VB, kam byly pozvány jako poznávající osoby. Současně po této chodbě v přítomnosti poškozených několikrát prošel obviněný v doprovodu strážníku VB. Toto považuji za hrubou vadu přípravy rekognice, která by měla zpochybnit pozitivní výsledek rekognice jako nevěrohodný.

S dalším případem, který bych chtěla uvést, jsem se setkala v souvislosti s právní praxí v advokátní kanceláři, kdy jsem měla možnost si detailně prostudovat celý advokátní spis.⁵⁶ V daném případě byli prostřednictvím rekognice ztotožňováni dva podezřelí z trestného činu loupeže. Poznávající svědek v předchozí výpovědi uvedl, že se jednalo o dva rusky hovořící muže, kteří měli tmavé vlasy a byli oděni do černých bund (pravděpodobně kožených), černých kalhot a bot. Nebyli vysokí více než 180 cm. Ve své výpovědi ještě uvedl, že oba muže viděl pouze z automobilu, který byl vzdálen od místa činu 20 až 30 metrů. Následně byly provedeny dva rekogniční úkony s každým podezřelým zvlášť. Poznávající osobě tedy byly předvedeny dvě skupiny předváděných objektů (viz příloha 1, příloha 2). Jako zásadní vadu provedení těchto dvou rekogničních aktů shledám, že poznávané osoby byly předváděny ve skupině objektů, které se výrazně odlišují. Mám za to, že osoby z různých zeměpisných oblastí vykazují různé typické rysy, především tvar obličeje, postavení lícních kostí či barvu vlasů. V daném případě jsem toho názoru, že přivzaté osoby v obou rekogničních úkonech v žádném případě neodpovídaly rysově národům z Přední Asie (oválný obličej se širšími lícními kostmi a především typické černé vlasy). Myslím si, že všechny přivzaté osoby v prvním i druhém rekogničním aktu vykazovaly zcela typické evropské rysy.

⁵⁴ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 2, s.22.

⁵⁵ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav a Miroslav NĚMEC. Poznatky o rekognici osob při vyhledávání trestných činů. *Kriminalistický sborník*. 1989, č. 4, s. 187.

⁵⁶ advokátní spis ve věci vedené Obvodním soudem pro Prahu 5 pod sp.zn. 1 T 27/2007

Podle mého názoru je na první pohled možné poznat mezi předvedenými objekty příslušníky bývalého Sovětského svazu, kdy v prvním případě byla ztotožňována osoba označená číslem dvě v prvním rekogničním aktu a číslem čtyři ve druhém rekogničním aktu (viz příloha 1), ve druhém případě byla ztotožňovaná osoba označena číslem čtyři (viz příloha 2). Nehledě na skutečnost, že poznávající svědek v předchozí výpovědi uvedl, že pachatelé byli oděni do černých bund, kalhot a bot. Mezi předváděnými objekty jsou vždy jen dvě osoby oděny v černých bundách, což podstatně zužuje výběr, nehledě na to, že celá v černém byla v obou případech oděna jen ztotožňovaná osoba. Myslím si, že nevhodný výběr přivzatých osob, také jejich oblečení, rozdílný vzhled a věk byly hodně napovídající, která osoba má být rekognicí ztotožněna. Poznávající osoba uvedla, že poznává obě ztotožňované osoby se stoprocentní jistotou. Oba podezřelí byli na základě výsledků z těchto rekognicí obviněni a vzati do vazby. Celý případ skončil pravomocným zproštěním obou obviněných, neboť se následně z videozáznamu průmyslových kamer prokázalo, že v předmětné době nemohli být tito obvinění na místě činu v Praze, když ve stejnou dobu pobývali na čerpací stanici v Karlových Varech. Tento případ považuji za jeden z odstrašujících co do provedení rekognice ohledně podobnosti přivzatých osob.

V jiném případě⁵⁷ byl prostřednictvím rekognice ztotožňován obviněný z trestného činu vydírání. Poznávajícími osobami byly dva svědci, rekognice probíhaly odděleně s každou poznávající osobou zvlášť. V rámci každé rekognice byly provedeny tři rekogniční akty se shodnou poznávající osobou a předváděnými objekty. Při prvním aktu oba svědci chybně označili přivzaté osoby, při druhém aktu oba svědci označili obviněného, po třetím aktu oba svědci chybně označili přivzatou osobu. Pokud při tomto rekogničním aktu byly přivzaty po každé tři osoby, svědci měli na výběr ze čtyř osob, a to každý třikrát. Nelze se tak divit, jestliže nechám nejisté svědky vícekrát vybírat, ač toto považuji spíše za hádání nikoliv za znovupoznávání, že mohou náhodně označit i obviněného bez opodstatněných důvodů. Daný případ provedení rekognice podstatně popírá zásadu neopakovatelnosti, nehledě na to, že každé opakování rekogničního aktu již podstatně snižuje hodnověrnost výsledku rekognice.

S ohledem na shora uvedené se domnívám, že se vady, které se objevují při přípravě nebo provedení rekognice, jsou spíše individuální a specifické pro každý

⁵⁷ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 2, s.14.

případ. Přesto si dovoluji tvrdit, že jsou rekognice nejčastěji stíženy vadami z důvodu nesprávného poučení poznávající nebo poznávané osoby, nedostatečného opatření, aby se poznávající osoba s osobou poznávanou nesetkala před provedení rekognice, výrazné odlišnosti mezi předvedenými objekty a opakování rekogničních aktů.

Vady v rekognici se jistě budou objevovat i v budoucnu. Je ovšem potřeba se jim cíleně vyhýbat, neboť rekognice často bývá jeden z mála přímých důkazů svědčících proti obžalovanému.

8 Dokumentace a hodnocení průběhu a výsledků rekognice

Stěžejní význam pro použitelnost rekognice v trestním řízení má její řádná dokumentace, aby nemohlo dojít ke zpochybnění výsledků tohoto neopakovatelného úkonu.

Základním způsobem dokumentace průběhu rekognice a jejích výsledků je vyhotovení protokolu o rekognici ve smyslu ustanovení § 55 odst. 3 TŘ. Trestní řád v ustanovení § 55 TŘ upravuje obecné požadavky na sepisování protokolu a dále stanovuje zvláštní požadavky o protokolaci rekognice v ustanovení § 55 odst. 3 TŘ, který stanovuje: „V protokolu sepsaném o rekognici se podrobně uvedou okolnosti, za nichž byla rekognice prováděna, zejména pořadí, ve kterém byly osoby nebo věci ukázány podezřelému, obviněnému nebo svědkovi, doba a podmínky jejich pozorování a jejich vyjádření; o rekognici prováděné v přípravném řízení se zpravidla pořídí též obrazové záznamy.“

S ohledem na to, že jednotlivé druhy mají svá specifika, mají svá specifika i způsoby protokolace různých druhů rekognice. Obecně je doporučováno rozdělení protokolu na tři části.

V první části protokolu je nezbytné vždy zaprotokolovat kdo, kdy a kde provedl rekognici a za jakým účelem. Dále je nezbytné zaprotokolovat osobní data poznávající osoby a obsah poučení podle jejího procesního postavení. V první části protokolu se dále uvádí počet a popis předváděných objektů, případně osobní údaje předváděných osob včetně ztotožňované osoby. Jestliže je ztotožňovanou osobou podezřelý nebo obviněný, musí protokol obsahovat i poučení ztotožňované osoby, včetně poučení, že ztotožňovaná osoba je povinna strpět úkon rekognice a má možnost si vybrat místo mezi přivzatými osobami. Nezbytné je také poučení poznávající osoby, že může být v průběhu rekognice vyzvána, aby promluvila nebo udělala potřebný počet kroků, tomu však nemusí vyhovět. „Doporučuje se, aby v této části protokolu byly zdokumentovány i osobní údaje nezúčastněné osoby (svědka úkonu) a dalších přítomných osob včetně obhájce, případně soudce atp.“⁵⁸ Domnívám se, že je nezbytné, aby v protokolu bylo uvedeno, podle jakých ustanovení byla dána poučení poznávající osobě a podle jakých ustanovení trestního řádu osobě ztotožňované. Na mnou navštívené rekognici bylo

⁵⁸ NĚMEC, Miroslav a kol. *Kriminalistická dokumentace*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2009, s. 121.

poučení ztotožňované osoby protokolováno podle mého názoru chybně, neboť do protokolu bylo uvedeno bez dalšího, že ztotožňovaná osoba byla poučena stejně jako poznávající osoba, ač ústně bylo dáno správné poučení. Jsem toho názoru, že takto protokolované poučení ztotožňované osoby je chybné, zejména s ohledem na rozdílné postavení, práva a povinnosti poznávající a ztotožňované osoby.

Ve druhé části protokolu je nezbytné uvést popis podmínek při provedení rekognice, způsob umístění a případné pořadí, ve kterém byly osoby nebo věci ukázány poznávající osobě, současně s uvedením jejich číselného označení. V této části se dále popisuje průběh rekognice, celková doba pozorování a veškerá vyjádření poznávající osoby k tvrzení, zda poznává nějaký objekt mezi přivzatými objekty nebo žádný objekt nepoznává. Dále je nutné protokolovat prohlášení poznávající osoby, na základě kterých znaků objekt poznala, či důvody rozporů mezi předchozím výsledkem poznávající osoby a výsledky rekognice.

Třetí část protokolu obsahuje obligatorně podpisy všech účastníků rekognice, kterými účastníci deklarují správnost protokolu. Do třetí části se doporučuje zaprotokolovat případné námítky nebo připomínky účastníků k průběhu rekognice.

S ohledem na to, že rekognice je zpravidla neopakovatelným úkon, doporučují se i technické způsoby dokumentace, které umožňují lépe posoudit dodržení zákonných předpisů a věrohodnosti výsledků rekognice. Používá se zejména fotodokumentace případně videozáznam, které zachycují průběh rekognice a současně psychicky náročné děje, které mohou mít vliv na hodnocení jejich výsledků. Dále je nezbytné, aby byla na snímku zachycena skupina předváděných objektů, aby bylo možné i s odstupem posoudit, zda se předváděné osoby výrazně neodlišovaly, případně zda předvedené věci byly stejného druhu. Na pořízených snímcích by mělo být zřejmé, jakými pořadovými čísly byly předváděné objekty označeny, aby bylo nesporné, jaký objekt byl ztotožněn.

Dokumentace zvukovým záznamem se využívá pro rekognici podle hlasu nebo řeči. Zaznamenan je předem ve stanoveném pořadí hlas a řeč jednotlivých osob a prohlášení poznávající osoby, kterou osobu a na základě jakých zvláštností hlasu a řeči ztotožnila. Dokumentace videozáznamem je vhodná zejména pro rekognici osob podle funkčně dynamických znaků (podle chůze, běhu, držení těla, gestikulace, mimiky, aj.).

Při hodnocení a prověřování výsledku rekognice se stanovuje její důkazní hodnota. Při hodnocení výsledků rekognice se vychází hlavně z obsahu výpovědi

poznávající osoby učiněné před rekognicí s důrazem na to, zda přesně a úplně dokázala popsat hledaný objekt, či zda ho popsala pouze rámcově. Čím více poznávající osoba byla v předchozím výslechu schopna vypovědět o znacích ztotožňované osoby, tím hodnověrnější je pak výsledek rekognice. V rámci hodnocení výsledků se také zohledňuje, zda byl splněn dostatečný počet přivzatých objektů, jejich vzájemná odlišnost či podobnost předváděných objektů.

Dále podléhá hodnocení, zda poznávající osoba poznala ztotožňovaný objekt bezpečně a jistě či nejistě, případně uvedla, na kolik procent objekt poznala, a jestli byla schopna uvést podle jakých konkrétních znaků a zvláštností objekt ztotožnila. V průběhu hodnocení výsledků rekognice se hodnotí zejména to, zda konkrétní znaky uvedené v předchozí výpovědi poznávající osobou jsou v souladu se skutečnými znaky ztotožňované osoby. Bylo-li prováděno více rekogničních aktů s několika ztotožňujícími osobami, je nezbytné porovnat jednotlivé výsledky. V neposlední řadě se hodnotí, jsou-li výsledky rekognice v souladu s ostatními důkazy shromážděnými v trestním řízení, či jsou-li s nimi v rozporu.

Závěr

Při zpracování diplomové práce jsem charakterizovala úkon rekognice z hlediska trestního práva procesního a také z hlediska kriminalistiky. Dále jsem popsala přípravu, průběh, hodnocení rekognice. Zdůraznila jsem důležitost provedení přípravy rekognice a dodržení zásad provedení tak, aby při jejím provedení nevznikly podstatné vady, které by měly za následek nepoužitelnost výsledků rekognice jako důkazu v trestním řízení. Zaměřila jsem se na problematické otázky a pokusila jsem se zaujmout vlastní postoj k věci. Myslím si, že nastíněnou problematikou rekognice jsem vyvrátila domněnku, že se jedná o jednoduchý a nenáročný úkon.

Závěrem bych ráda shrnula problematické okruhy uvedené v této práci a věnovala se úpravě de lege ferenda.

Základním problémem je dle mého mínění ustanovení § 104b odst. 6 TŘ, které odkazuje na ustanovení o výpovědi obviněného a svědka. Doba, kdy rekognice byla považována za zvláštní způsob výslechu, je podle mého názoru již dávno překonána. De lege ferenda bych doporučila nezbytnou nutnost upravit konkrétně poučení o právech a povinnostech poznávající a poznávané osoby při provedení rekognice a nespokojit se pouze s odkazem na jiná ustanovení trestního řádu. Zejména bych poukázala na nezbytnou úpravu práv poznávané osoby. Mám za to, že nově zakotvené poučení by mělo zejména obsahovat, zda poznávaná osoba má právo odmítnout, či má povinnost se zúčastnit rekognice. Osobně se domnívám, že poznávaná osoba povinnost zúčastnit se úkonu má, odůvodnění jsem uvedla v podkapitole 5.3.

Dalším problémem, který bych navrhovala k řešení je otázka neopakovatelnosti rekognice. Jsem toho názoru, že by bylo vhodné přijmout takové zákonné znění, které by zamezovalo opakování rekognice, zejména opakování rekogničních aktů v rámci jedné rekognice. To je podle mého názoru zcela kontraproduktivní, neboť poznávající osoba spíše hledá osobu, kterou označila při předchozím aktu, nebo úmyslně označí jinou osobu v domnění, že toto je účelem opakování.

De lege ferenda bych také doporučila doplnit ustanovení § 104b odst.4 TŘ o dovětek „nebo jestliže tato osoba výrazně pozměnila svůj vzhled.“ Pokud ztotožňovaná osoba výrazně pozměnila svůj vzhled, je nutné ji při rekognici osob in natura upravit vzhled tak, jak ho popsala ve své předchozí výpovědi poznávající

osoba. Zastávám však názor, že taková úprava zevnějšku je mnohdy finančně náročná a není zaručen její výsledek, nehledě na skutečnost, že větší improvizované úpravy vzhledu jsou na první pohled poznatelné. Výhodnější se mi v daném případě zdá provést rekognici osoby podle fotografie, ale to nepřipouští rigidní úprava ustanovení § 104b odst. 4 TŘ.

Do budoucna považuji za nutné vyřešit otázku kvalitního a správného výběru přivzatých osob, protože stávající situace, kdy přivzaté osoby jsou zejména kolegové policejních vyšetřovatelů, není podle mého názoru dlouhodobě únosná. S ohledem na skutečnost, že je značně složité až nemožné vybrat tři kolegy v relativně úzkém kolektivu, kteří se výrazně neodlišují od ztotožňované osoby. Ač chápu, že je značně problematické získat běžného občana do pozice přivzaté osoby, hlavně z důvodu neochoty veřejnosti spolupracovat s policií. Zákonodárce by podle mého mínění měl vyřešit otázku, jak přimět přivzaté osoby z veřejnosti, aby strpěly účast na rekognici a postavily se do řady se ztotožňovanou osobou.

Za úvahu by možná stálo i přijetí pravidla, aby poznávající osoba byla povinně poučena, že ztotožňovaná osoba může nebo nemusí být umístěna mezi předvedenými objekty. Jeho výhodu shledávám zejména v tom, že poznávající osoba by pod tíhou břímě, že musí někoho určit, neoznačí nahodile osobu, ač ve skutečnosti žádnou z předvedených osob nepoznala. Zároveň by tak bylo uzákoněno i provedení prázdné rekognice, které slouží k prověření důvěryhodnosti poznávající osoby.

Seznam použitých zkratk

- TrŘ** - Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád)
- tr.ř.** - Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád)
- TŘ** - Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád)
- VB** - Veřejná bezpečnost
- Sp.zn.** - Spisová značka
- Např.** - Například

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Jaroslav FENYK a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktual. a roz. vyd. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-463-3.

GRUZA, Ewa. *Okazanie : problematyka kryminalistyczna*. Warszawa: Comer, 1995. ISBN 83-85149-54-6.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktual. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 4., aktual. vyd. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-69-4.

KAMISAR, Yale, Wayne LAFAVE a Jerold H. IRSAEL. *Modern Criminal Procedure: Cases, Comments and Questions*. Sixth Edition. St. Paul, Minn: West Publishing Co, 1986. ISBN 9780314238399.

KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008. ISBN 978-80-7251-269-0.

KOŠŤÁK, Rudolf. *Učebnice pátrací taktiky*. Praha: Nakladatel a vydavatel Rudolf Košťák, 1935.

KRAJNÍK, Václav a Jiří STRAUS a kol. *Kriminalistická taktika*. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru SR, 2000. ISBN 80-8054-146-9.

KRAJNÍK, Václav a kol. *Kriminalistika*. Bratislava: A PZ v Bratislave, 2002. ISBN 80-8054-254-6.

METEŇKO, Jozef. *Kriminalistická taktika*. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2012. ISBN 978-80-8054-553-6.

MEYER-GOßNER, Lutz. *Strafprozeßordnung, Kurzkomentar*. München: C.H. Beck, 1999. ISBN 9783406606007.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 2004. ISBN 80-7317-036-1.

NĚMEC, Miroslav a kol. *Kriminalistická dokumentace*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-307-9.

Ottův slovník naučný, I. díl. Praha: Nakladatel a vydavatel J.Otto, 1888.

PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika: učebnice pro právnické fakulty*. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1981.

PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972.

PRERAD, Vladimír a kol. *Kriminalistika- Prozatímní učební text z oboru kriminalistické taktiky*. Praha: ÚKr PF UK, 1968.

PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Dekódování informace z kriminalistické stopy: studie metodologických základů kriminalistické identifikace*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1979.

PROTIVÍNSKÝ, Miroslav a Mircea TIPLICA. *Teorie a praxe dokazování v trestním řízení znovupoznáním osob a věcí*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1986.

PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971.

STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. roz. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 4. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2002. ISBN 80-717-9634-4.

ŠIMOVČEK, Ivan a kol. *Kriminalistika*. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru SR, 1997. ISBN 80-8054-005-4.

TIPLICA, Mircea a kol. *Kriminalistická taktika*. 2., upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, ISBN 80-725-1007-X.

TIPLICA, Mircea a kol. *Doplňková skripta z kriminalistiky*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1997, ISBN 80-859-8143-2.

ZAVALIDROGA, Štefan. *Kriminalistická taktika*. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru SR, 1995. ISBN 80-88751-32-2.

Časopisecké články

BRÁZDA, Jan. Je rekognice "in natura" opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon?. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 10, s. 41-43. ISSN 1210-6348.

GRUZA, Ewa a Jan MUSIL. Rekognice v polském právu procesním. *Československá kriminalistika*. 1988, č. 3, s. 280-283.

FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnosti účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika*. 2004, č. 4, s. 282-291. ISSN 1210-9150.

KONRÁD, Zdeněk. K procesu konstituování rekognice jako metody kriminalistické praxe a procesního úkonu v českém trestním řízení. *Kriminalistika*, 2008, č. 3, s. 178-187. ISSN 1210-9150.

KONRÁD, Zdeněk. Jak přijít o důkaz rekognicí a jiné problémy. *Kriminalistický sborník*. 2009, č. 4, s. 43-45.

KONRÁD, Zdeněk. Po velké novele trestního řádu objevujeme v kriminalistické taktice nové problémy?. *Kriminalistika*. 2006, č. 2, s. 99. ISSN 1210-9150.

KRATOCHVÍL, Vladimír. Zákonnost a ústavnost rekognice. *Kriminalistika*. 2003, č. 3, s. 196-204. ISSN 1210-9150.

MUSIL, Jan. Porušuje ukázání fotografií nezúčastněných osob při rekognici právo na ochranu osobnosti?. *Trestní právo*. 2002, 7-8, s. 31-35.

PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Pro jaký výklad rekognice (§104b TrŘ) se máme angažovat?. *Kriminalistika*. 2006, č. 4, s. 263-266. ISSN 1210-9150.

PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 2, s. 11-24. ISSN 1210-6348

PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*. 2005, č. 2, s. 120-124. ISSN 1210-9150.

PROTIVÍNSKÝ, Miroslav a Miroslav NĚMEC. Poznatky o rekognici osob při vyhledávání trestných činů. *Kriminalistický sborník*. 1989, č. 4, s. 186-187.

Elektronické zdroje

MOLNÁROVÁ, Monika. Kriminalistická rekognícia. *E-psychologie* [online]. 2008, roč. 2, č. 3, s. 41-53 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://e-psycholog.eu/pdf/molnarova.pdf>.

RODRIGUEZ, Dario N. a Melissa A. BERRY. The effect of line-up administrator blindness on the recording of eyewitness identification decisions. *Legal and Criminological Psychology* [online]. 2014, vol. 19, issue 1, s. 69-79 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.2044-8333.2012.02058.x>.

WÓJCIKIEWICZ, Józef. On the benefits to polish law of a komparative analysis of identication parades. *Comparative Law* [online]. 2013, č. 15, s. 124-134 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.12775/CLR.2013.007>.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR pod sp.zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10.2007

Nález Ústavního soudu ČR pod sp.zn. III ÚS 256/01 ze dne 21.3.2002

Nález Ústavního soudu ČR pod sp.zn. III ÚS 623/2000 ze dne 27.5.2003

Nález Ústavního soudu pod sp.zn. IV. ÚS 37/01 ze dne 22.10.2001

Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp.zn. 2 To 191/03 ze dne 15.1.2004

Usnesení Vrchního soudu v Praze pod sp.zn. 2 To 123/01 ze dne 4.10.2001

Usnesení Nejvyššího soudu ČR pod sp.zn. 5 Tdo 936/2007 ze dne 22.8.2007

Právní předpisy

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 119/1873 ř.z., řád soudu trestního

Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád)

Přílohy

Příloha 1- zdroj vlastní

Příloha 2 - zdroj vlastní

Příloha 1

Příloha 1 pochází z advokátního spisu ve věci vedené Obvodním soudem pro Prahu 5 pod sp.zn. 1 T 27/2007. Fotografie byly do této diplomové práce použity se souhlasem advokáta a klientů, kteří byli rekognicí ztotožňováni.

Příloha 2

Příloha 2 pochází z advokátního spisu ve věci vedené Obvodním soudem pro Prahu 5 pod sp.zn. 1 T 27/2007. Fotografie byly do této diplomové práce použity se souhlasem advokáta a klientů, kteří byli rekognicí ztotožňováni.

Abstrakt

Tématem mé diplomové práce je problematika rekognice v trestním řízení. Ve své práci jsem se zabývala rekognicí z pohledu kriminalistického a trestního práva procesního. Rekognice je jedním z významných důkazních prostředků, o kterou je mnohdy opřeno celé dokazování v trestním řízení. Na první pohled se může zdát, že rekognice je nenáročným úkonem trestního řízení, ale při hlubším zkoumání této problematiky vychází najevo, že provedení rekognice v sobě ukrývá mnohá úskalí. Cílem diplomové práce je seznámení s rekognicí jako zvláštním způsobem dokazování a jejími specifiky, shrnutí poznatků získaných studiem odborných monografií a učebnic, článků v odborných časopisech a některých soudních rozhodnutí, dále nastínění vybraných otázek a poukázání na možné problémy, zejména povinnost obviněného se zúčastnit rekognice.

Diplomová práce je členěna na osm kapitol, které jsou členěny do podkapitol. Po úvodních slovech následuje první kapitola, která definuje pojem rekognice, dále se zaměřuje na psychologické základy rekognice, historický vývoj rekognice jako důkazního prostředku od roku 1873 a jejího zakotvení v trestním řádu. Druhá kapitola se věnuje vztahu rekognice k jiným kriminalistickým metodám, poukazuje na některé společné rysy a významné rozdíly mezi metodami. Třetí kapitola vymezuje jednotlivé druhy rekognice. Zvláštní pozornost je věnována „prázdné“ rekognici a „skryté“ rekognici.

Čtvrtá kapitola se týká definic subjektu a objektu rekognice, jejich dělení a specifik. Pátá kapitola charakterizuje zásady provedení rekognice osob. Definuje pojem nezúčastněná osoba, zabývá se otázkou počtu a podobnosti přivzatých osob s osobou ztotožňovanou. Nabízí kritický pohled na problematiku účasti obviněného a zákaz změny vzhledu obviněného. Šestá kapitola se zabývá organizací a dělení přípravy rekognice a její včasností.

Sedmá kapitola se věnuje taktice provedení rekognice. Definuje rekognici jako neodkladný a neopakovatelný úkon, dále se zaměřuje na vady rekognice. Vady rekognice jsou demonstrovány na skutečných případech z praxe. Poslední kapitola se týká povinné dokumentace a hodnocení věrohodnosti důkazu získaného rekognicí.

Závěr shrnuje poznatky získané při zpracování této diplomové práce, upozorňuje na některé problematické otázky související s rekognicí a použitelnost rekognice

v trestním řízení. Závěr je dále věnován zejména úpravě rekognice z pohledu de lege ferenda.

Abstract

The topic of my thesis is a recognition in criminal proceedings. The thesis deals with recognition in terms of criminology and criminal procedure. The recognition is one of the important evidence, which are often based on evidence in criminal proceedings. At first sight it may seem that a recognition is easy procedure in criminal proceedings, but closer examination reveals its complexity. The aim of the thesis is to introduce the recognition as a special way of proving and its specifics, summarization of the knowledge gained by studying textbooks and monographs, articles in journals and some judicial decisions, as well as outlining the selected questions and pointing out possible problems, especially the obligation of the defendant to attend the recognition.

The thesis is divided into eight chapters, which are divided to subchapters. Following the introduction, the first chapter defines the concept of recognition, and then focuses on psychological basics of recognition, historical evolution of recognition as an evidence since 1873 and also its grounding in the Code of Criminal Procedure. Second chapter describes the relationship between recognition and other criminal methods, pointing out some of the common features and also its differences. Third chapter defines different types of recognition – with the special attention paid to “empty” recognition and “hidden” recognition. Fourth chapter is related to the subject and object of a recognition, their types and characteristics. Fifth chapter describes principles of recognition of people. It defines the concept of a bystander and it is dealing with the question of the number fillers with the recognized person. It offers a critical perspective on the issue of showup of the defendant and the fact, that the defendant is prohibited to change his/her looks. The sixth chapter is related to the organization and division of the recognition's preparation and its timeliness. The seventh chapter is devoted to the performance of recognition and its tactics. It defines recognition as an as unrepeatable and unique act. Also it focuses on the defects of a recognition. Defects of a recognition are demonstrated on real cases from practice.

The last chapter is related to the required documentation and evaluation of the credibility of evidence obtained by recognition. The final summarizes the findings of the thesis, points out some problematic issues related to recognition and its usage in criminal proceedings. The conclusion is devoted mainly to modify the recognition in terms of *de lege ferenda*.

Název diplomové práce v anglickém jazyce:

Identification by line up

Klíčová slova:

Rekognice

Znovupoznání

Kriminalistická identifikace

Key words:

Identification by line up

Recognition

Criminalistics identification